

**Csengele község régészeti örökségvédelmi értékleltára és
hatástanulmánya**

Régészeti munkarész

2018

Az elvégzett vizsgálatok célja

A hatástanulmány elkészítésének célja – a 2001. évi LXIV. kulturális örökség védelméről szóló törvény (Kötv.) és az örökségvédelmi hatástanulmányról szóló 68/2018. (IV. 9.) Kormányrendelet (Korm. rendelet) előírásainak megfelelően – Csengele község 2018 során készülő településrendezési tervéhez a régészeti lelőhelyek teljes körű számbavétele, lokalizálása, felmérése az adattári és térképészeti anyagok alapján. A hatástanulmány elkészítéséhez terepi adatgyűjtésre is sor került néhány újonnan beépítési övezetbe sorolandó terület esetében. A hatástanulmány örökségvédelmi hatáscsökkentő ajánlásokat fogalmaz meg a település határában található lelőhelyekkel kapcsolatosan általánosságban és összességben, valamint az ágazati átsorolásokkal kapcsolatosan egyaránt.

Mindezek mellett az elmúlt években a hazai kulturális örökségvédelem jogszabályi háttérében végbement változások szintén indokoltá teszik a régészeti lelőhelyek védelmére vonatkozó eljárási rendek aktuális állapotának rövid áttekintését a településrendezési hatástanulmány keretében.

Az alábbi régészeti örökségvédelmi hatástanulmány, illetve az alábbiakban felsorolt adatok és megállapítások nem helyettesíthetik az egy-egy földterületre, lelőhelyre vonatkozóan, telekértékesítéshez vagy bármilyen földmunkával járó változtatáshoz kapcsolódóan a területileg illetékes Örökségvédelmi Szakhatósága által az aktuális örökségvédelmi szakkérdés vizsgálatát, illetve szakhatósági véleményének, engedélyének kikérését. Bármilyen földterülettel kapcsolatos jogi ügylet előkészítésének részeként, illetve bármilyen földmunka tervezésekor elkerülhetetlen az adott Örökségvédelmi Szakhatóság megkeresése, és hivatalos véleményének, szakhatósági állásfoglalásának beszerzése.

1. Örökségvédelmi vizsgálat

Az alábbiakban található örökségvédelmi vizsgálatban röviden áttekintésre kerül a mai Csengeléről és szűkebb térségéről jelenleg ismert és főként régészeti emlékekből alkotott történeti kép egészen az emberi megtelepedés kezdetétől a régészeti periódusok végét jelentő újkorig. E több évezredet felölelő időszak emlékei főként régészeti adatokból maradtak meg, a Kárpát-medence írásbeliséggel rendelkező viszonylag rövid – mintegy 2000 éves időszakának –forrásadatai viszonylag kevés említést tesznek a térségről.

Az örökségvédelmi vizsgálat részét képezi a településről és környékéről jelenleg ismert, közhiteles nyilvántartásban szereplő lelőhelyek értékleltára.

1.1 A település történeti leírása

A vizsgált térség jégkor végén kialakult természeti képét az emberi megtelepedés a történelem folyamán jelentősen alakította. Csengele község és szűkebb térségének a fejlődése és története szorosan kapcsolódik az Alföld és bizonyos mértékben az egész Kárpát-medence képéhez. A terület egyik meghatározó természeti jelensége a Duna–Tisza-közének déli részén található homokhátság. A legkorábbi emberi megtelepedés emlékei is a mezőgazdasági művelés számára megfelelő adottságokkal rendelkező homokhátságon történhetett meg. A térség történeti fejlődésében a helyben élő autochton lakosság folyamatosságát a keletről, nyugatról és délről érkező újabb és újabb, eltérő mértékű és hatású bevándorlások és kulturális áramlatok alakították, sok esetben meghatározó módon.

1.1.1 Táj és környezet hatása az emberi megtelepedésre

Csengele községe és közigazgatási határában található területek földrajzilag több kistáj területéhez tagolódnak. A külterület D-i részei a *Dorozsma–Majsai-homokhát* részét képezik, míg a település belterülete és É-i része a *Kiskunsági-löszösháton* helyezkedik el.

Az emberi megjelenésre és jelenlétre a térség löszös, futóhomokkal és humuszos homokkal, valamint helyenként csernozjom jellegű homokkal tagolt talajtípusai biztosítottak telepítő tényezőt. A térség legtöbb talajtípusának termékenysége a futóhomokétól kedvezőbb adottságokkal rendelkezik, mely jól látható a több korszakon átívelő, komplex jellegű gazdálkodást folytató, de alapvetően mezőgazdasági tevékenységekkel foglalkozó települések sűrű hálózatában.

A *Dorozsma–Majsai-homokhát* kistáj domborzati szempontból 80–140 m tszf-i magasságú, felszínének több mint háromnegyede enyhén hullámos síkság. A szélhordta homokkal fedett egykori hordalékkúp-síkság vertikális szabdaltsága kicsi. A földtörténeti korokban a pannóniai üledékekre negyedidőszaki ős-dunai hordalékkúp települt. Az utolsó jégkorszak (Würm időszak) eljegesedésének végén, illetve a késő glaciálisban ezt az anyagot a szél átmozgatta és lösszel összekeverve futóhomokformákba rendezte. A felszín nagyjából 75%-át jelenleg kis relatív reliefű homokformák jellemzik. A holocén mésziszapos, szikes laposok általában rossz lefolyásúak, időszakosan vízzel borítottak. Ezek a talajtani adottságok a későbbi évszázadok során alapvetően meghatározták az emberi megtelepedés és a gazdasági berendezkedés alapvető formáit.

A térség vízrajzát tekintve a kistáj időszakos belvizeit ÉNy-DK-i irányban, egymással párhuzamosan futó, természetes mélyedések (semlyékek) területén kialakított számos csatorna vezeti le a Tiszához. Csengele ezen területének két meghatározó, mesterséges szabályozott csatornája a Kisteleki-főcsatorna és a Balástya-Csengelei-csatorna. A térség egészében száraz, vízhiányos terület.

A *Kiskunsági-löszöshát* geomorfológiai képe változatos, orográfiai szempontból a térség jelentős része az enyhén tagolt síkság kategóriába sorolható. Alapvetően – hasonlóan a fentebb említett Dorozsma-Majsai-homokháthoz – az ÉNy-DK főirányban, dombháttakkal és közöttük elhelyezkedő mélyedésekkel tagolt felületek jellemzik, melyek magassági adatai a balti alapszinttől számított 82 és 140 méter között váltakoznak. Ez teszi a kistérség felszíni adottságait helyenként erősen változatossá. Mára a szántóföldi művelések miatt, az emberi tájformáló tényező hatására ezek a dombok jelentős mértékben, olykor 80–90 cm vastagságban is lekoptak.

A terület vízhozama közepes, nagyobb természetes, bővizű folyói nincsenek. A térség a Tisza vízgyűjtő területéhez tartozik. A területen található, főként ÉNy-DK főirányú vízfolyások a Tisza felé haladnak, számos keresztezéssel. Egy részük időszakos, más részük közel állandó jellegű, de nagyobb vizeket csak a nyár eleji zöldár alkalmával vezetnek le, egyébként alacsony vízhozam jellemzi őket. Jelenleg valamennyi, 19. század előtt természetes mederben csordogáló vízfolyás mára mesterségesen kialakított és karbantartott csatornában folyik (pl.: Kelő-patak, Dongéri-főcsatorna). A kistájat tagoló természetes dombok között található mélyedésekben gyakran tavakkal kitöltött, mocsaras jellegű állóvizek, a nagyobb mélyedésekben pedig szikes tavak alakultak ki. Ilyen volt például a Templomhalmi-dűlő É-i részében található, főként Jászszentlászló közigazgatási határához tartozó, napjainkban száraz Szentlászlói-tó. A vízszabályozásoknak köszönhetően ezekből mára kevés maradt meg, azok is időszakosan borítottak vízzel.

A kistájat mérsékelten meleg, száraz éghajlat jellemzi, kevés, szeszélyes eloszlású éves csapadékmennyiséggel. Ennek megfelelően a talajvíz átlagosan 2–4 méteres mélységben jelentkezik.

A kistérség természetes eredeti erdőssztyepp-vegetációja mára teljesen eltűnt, a legelők mennyisége is háttérbe szorult a szántóföldi művelés és növénykultúrák javára. Ezt jól példázza a Szentlászlói-tó esete, melynél a néhány éve még összefüggő vízfelülettel rendelkező meder napjainkra beszántásra került.

Némi természetes növénytakaró a szikes, mély fekvésű területeken maradt meg. Az emberi tájformáló tényező következtében a kistérségben mára jellemzően tájidegen növényfajták találhatók meg.

A régészeti lelőhelyek tanúsága alapján a térség környezeti tényezői az őskor későbbi periódusaitól kezdve biztosítottak alkalmas körülményeket a megtelepedésre, sűrűbb településhálózattal a bronzkortól lehet számolni. A lelőhelyek tanúsága szerint jelenlétük és intenzitásuk eltérő volt periódusonként, de nagyjából közel folyamatosnak mondható napjainkig. Sűrűbb településhálózattal a római kor (szarmaták), népvándorláskor (avarok) és a középkor (Árpád-kor, kunok, késő középkor) időszakában lehet számolni. A mezőgazdasági művelésre kevésbé alkalmas homokos/futóhomokos területeken főként a nagyállattartó pásztorkodás jelentette a domináns ágazatot.

1.1.2 Az emberi megtelepedés környezetre gyakorolt hatásai

Az emberi magtelepedéssel együtt járt a környező természetes kép változása. Az intenzív legeltetések, az egyre növekvő mezőgazdasági terményhozamot váró földművelés, az ipari tevékenységekhez szükséges természeti nyersanyagok beszerzése, a folyók szabályozása mind-mind hozzájárult a természetes környezet átalakulásához. Ennek eredményeként a vizsgált területen napjainkra rendkívül kevés helyen található az eredeti természetföldrajzi képnek megfelelő táj.

A Duna-Tisza-közén viszonylag gyér újkőkori és rézkori megtelepülés során létrejött emberi beavatkozások még jelentős környezeti változást ugyan nem gyakoroltak a természetes tájra, de a kialakult mozaikos növényzeti kép mértékét valószínűleg jelentősen fokozták.

A környezettörténeti kutatások és a régészeti lelőhelyek tanúsága szerint nagyobb környezeti változások a bronzkor közepén, második felében indulhattak meg. Ennek során a növekedő népesség nagyobb területeket fogott mezőgazdasági művelés alá, valamint a technikai fejlődéssel erősödő gazdasági igényeknek

(fémművesség, kerámiakészítés fűtőanyaga, földvárak egyéb épületek építőanyaga stb.) megfelelően jelentősen csökkentek az erdőterületek. Feltételezhetően ezekben az időkben történtek az első komolyabb homokmozgások a térségben, melyek az emberi megtelepedés nyomait olykor akár több méter vastag réteggel borították el. Ezeknek a természetes környezetet befolyásoló emberi tényezőknek a mértéke, intenzitása a későbbi történeti korokban – ugyan periódusonként eltérő mértékben és formában – folyamatosan nyomon követhető egészen napjainkig.

Az erdőterületek további csökkenése a termőterületek intenzív növekedése legnagyobb mértékben nem sokkal időszámításunk kezdete után a császárkorban követhető nyomon. Az eddig feltérképezett lelőhelyek elhelyezkedéséből, kiterjedéséből látható, hogy a korábbi évszázadok természeti környezetét az emberi megtelepedés erőteljesen megváltoztatta. A feltételezhetően jelentős mennyiségű ismert temetkezés, valamint a településekről ismert tárolóvermek mennyisége alapján a szarmata populáció rendkívül magas számban volt jelen, élelmezésük megoldása jelentős környezeti hatást gyakorolt a táj fejlődésére, változására.

A jelentősen átalakult természeti környezet a népvándorlás korban tovább változott. A régészeti emlékek alapján a korszakban a pásztorkodás és legeltetés jelentősebb mértékű volt, mint a földművelés. A más földrajzi régiókban vizsgált archaeobotanikai minták mellett ezt hűen tükrözik a régészeti lelőhelyek, hiszen az avar települések általános képe erőteljesen eltér egy szokványos mezőgazdasági termény tárolására szolgáló vermekkel szabdaltszarmata tanya vagy faluhelytől.

Az átalakult természeti táj változásai tovább folytatódtak az Árpád-korban és középkor során. A mezőgazdasági termelés ismételten nagyobb szerepet kapott. Az Árpád-kor folyamán jelentősen növekednek a települések, melyek egymástól néhány kilométerre helyezkedtek el. A települések környékén a szántókat művelték, kisebb részen állatokat tartottak, mellyel az emberi tényezők tájformáló szerepe tovább folytatódott.

A természetes környezet és az emberi tényezők kölcsönhatásai napjainkig folyamatban vannak, melyekhez elegendő utalni például az árvizek elkerülését csökkenteni szándékozó rendkívül nagyméretű folyószabályozásokra, vagy a

mezőgazdasági kultúrák térnyerése céljából történő állóvizek és mocsarak lecsapolására, vagy akár az újkori vagy modern kori növény és erdőtelepítési szokásokra melyek az egész Alföld teljes vízrajzi és növényzeti természeti képét gyökeresen változtatták meg.

1.1.3 Az őskor

Az emberiség múltjának leghosszabb periódusát felölelő időszak az őskor. Ez az korszak az első emberek megjelenésétől, a tudatos eszközhasználat kezdetétől a növénytermelő és állattenyésztő életformára történő áttérése át egészen a magas színvonalú fémfeldolgozással és az ezzel kapcsolatos gazdasági fejlettséggel jellemezhető strukturált, komplex módon szervezett társadalmak virágzásáig tartott.

A több évezredes periódus több, rövidebb-hosszabb, főként az anyagi műveltség alapján elnevezett és behatárolható periódusokra tagolható. Beszélhetünk ős-, és újkőkorszakról, amikor az ősközösségi formák után az ember áttért a termelő gazdálkodásra. Ezt követően az önellátó gazdálkodásra való áttérést követően a technikai fejlődések sorával az emberiség megismerkedett a különféle fémek nyersanyagának beszerzésével, feldolgozásával és az így készült fémeszközök használatával. Ezek a rézkor, bronzkor és vaskor időszakának meghatározott periódusai a régészeti szakirodalomban.

Csengele környéke a Duna–Tisza-közén található területekhez hasonlóan nem túl gazdag az őskor korai fázisaira keltezhető lelőhelyekben.

A paleolitikum vagy más néven őskőkorszak idejéből egyáltalán nem ismertek lelőhelyek vagy leletek a település térségéből. A legközelebbi, középső paleolit megtelepedésre utaló nyomok a viszonylag közeli Szeged–Öthalom lelőhelyről ismertek. Feltételezhető, hogy Csengele térségében is előfordulhatnak ilyen emlékek, mélyen a több méter vastag utolsó jégkori feltöltődési réteg alatt.

Újkőkor (Kr. e. 6000–4500/4400) és rézkor (Kr. e. 4500/4400 – 2700/2500)

A Duna–Tisza-közén rendkívül szórványos az előfordulása az első önellátó gazdálkodással rendelkező földműves kultúráknak melyek az újkőkor időszakához sorolhatóak. Ez a mintegy 2500 év hosszúságú periódus kora, középső és késői időszakokra tagolható. Ekkor vált általánossá a növénytermesztés és az állattartás, amely gazdasági fejlődések társadalmi átalakulásokat is magukkal hoztak. Főként a Balkán-félszigetről érkező, magas szinten szervezett közösségek jelentek meg, melyek

társadalmi strukturáltsága például a régészeti lelőhelyeken feltárható települések szerkezetében és a temetkezésekben megfigyelhető rituális szokásokban tükröződnek.

A Duna-Tisza-köze természetföldrajzi adottságai miatt nem kifejezetten bizonyult alkalmasnak a korai földműves közösségeknek, lelőhelyeik elsősorban fordulnak elő a homok-, és löszhátakkal tagolt, viszonylag kevés, bő vízzel ellátott területeken. Csengele határából jelenleg egyetlen lelőhelyről sem ismertek emlékek ebből az időszakból.

A késő újkőkor végét jelentő periódusban történt gazdasági és társadalmi átalakulások során új időszak köszöntött be a Kárpát-medencébe, melyet a réz általános használatának elterjedéséről rézkornak nevezett el a kutatás. Az ékszerként már a késő újkőkorban felbukkanó fémet nagy mennyiségben kezdték el használni a mindennapokban, eszközöket készítve belőle. A mintegy 2000 év hosszúságú periódust, az egyes műveltségekre jellemző, régészeti leletanyagban ránk maradt emlékek alapján a kutatás – a neolitikumhoz hasonlóan – kora, középső és késői fázisra tagol. Ezekben a periódusokban lejátszódó folyamatok változásában több alkalommal fellelhető a Kelet-Európából érkező bevándorló népcsoportok kulturális hatása.

A neolitikum gyér számú lelőhelyeihez hasonlóan Csengele határából jelenleg nem ismert rézkori megtelepedésre utaló emlék sem. A tágabb környezetben található lelőhelyek tanúsága szerint nem tartható kizártnak, hogy további kutatások alkalmával kerülnek elő erre a periódusra keltezhető leletek.

Bronzkor (Kr. e. 2700/2500 – 900/800)

A késő rézkor végét jelentő időszakban történt bonyolult gazdasági és társadalmi átalakulások során új periódus köszöntött be a Kárpát-medencében, melyet a réz és ón ötvözéséből keletkezett új fém, a bronz általános használatának elterjedéséről bronzkornak nevezett el a kutatás. A réznél erősebb ötvözött anyag használata elterjedt a Kárpát-medence teljes területén, így a Duna-Tisza-közén is egyaránt. A gazdasági fejlődésben az új fém használata és az annak előállításához



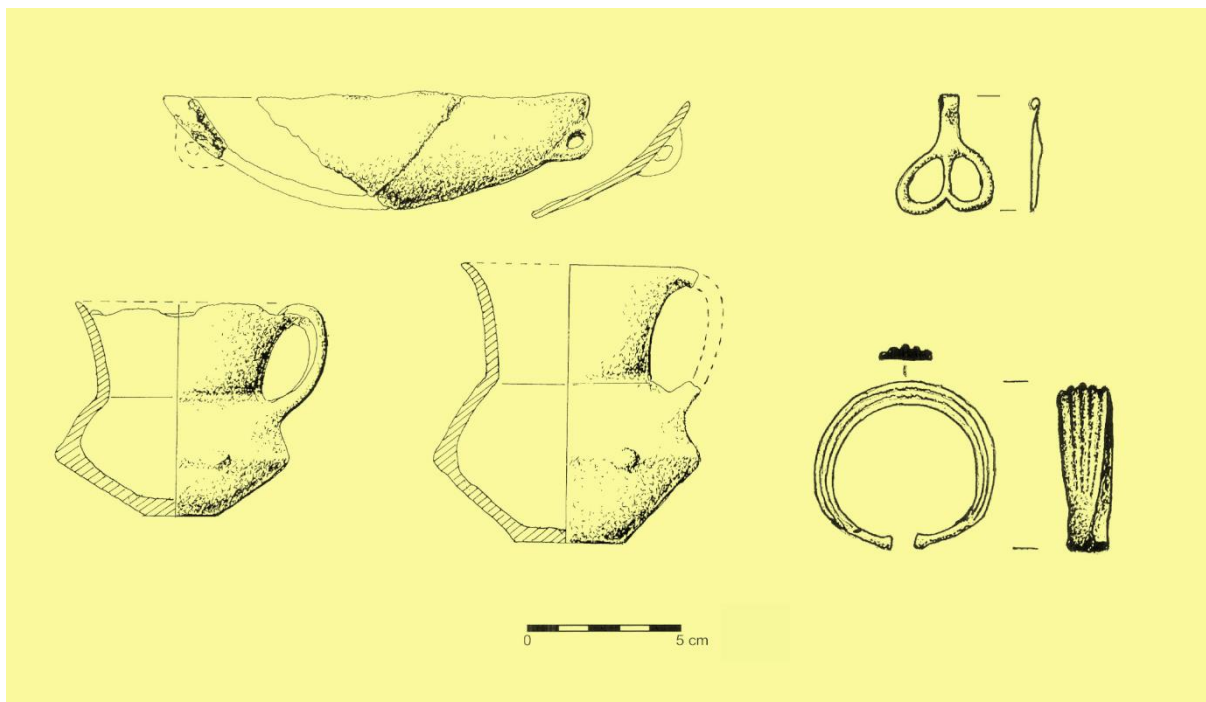
1. kép: Őskori régészeti lelőhelyek Csengele határából.

szükséges technikai ismeretek megszerzése mellett nagy szerep jutott a Kelet-Európából közvetített, házasított ló megjelenésének.

A közel 1500–2000 év hosszúságú bronzkori periódust, az egyes műveltségekre jellemző, régészeti leletanyagban ránk maradt emlékek alapján a kutatás – a neolitikumhoz és rézkorhoz hasonlóan – kora, középső és késői fázisra tagol.

Az őskor időszakában a bronzkor tekinthető a leggazdagabbnak Csengele határában, ugyanis különböző fázisainak emlékanyaga mintegy 14 lelőhelyről ismert a térségből (nyilvántartási számuk: 18770, 18771, 18772, 18773, 18840, 18781, 18790, 18793, 18794, 18795, 18801, 18825, 18826, 18827). A lelőhelyek jelentős része felszíni nyomokból azonosítható szórványlelet vagy településnyom (1. kép).

A 14 lelőhely közül három lelőhely a korszak középső, míg további hét a késői periódushoz sorolható volt. A többi lelőhelyről származó anyag pontosabb besorolásra alkalmas jegyekkel nem rendelkezett. A korszakhoz sorolható temetkezés jelenleg nem ismert a település határából. Pontosabb periodizációra csak néhány lelőhely esetében volt lehetőség, mely alapján három településnyom a középső bronzkorhoz (Kr. e. 2000/1900 – 1400/1300) sorolható. Ebben az időszakban a Duna-Tisza-közének ezen térségét a Vátya kultúra népessége lakta be. A bronzkor utolsó periódusának kezdetét jelölő időszak után egy új temetkezési szokásokkal és idegen anyagi műveltséggel rendelkező népesség jelent meg az egész Kárpát-medencében, így Csengele környékén is. Az egységes anyagi műveltséggel jellemezhető csoportot jellegzetes temetkezési szokásáról halomsíros kultúrának nevezi a régészeti szakirodalom (2. kép). Csengele határából jelenleg öt helyszínről ismertek településnyomaik, jellegzetes temetkezési formáik mára teljes mértékben elpusztultak a tágabb térségben.



2. kép: A Halomsíros kultúra leletei Zákányszék határából. Ehhez hasonló anyagi műveltséggel rendelkező népcsoport lakta Csengele környékét a késő bronzkor korai szakaszában.

Vaskor (Kr. e. 900/800 – 0)

A késő bronzkor végén Kelet-Európából bevándorló népcsoportok jelentek meg az Alföld területén. Ezzel a vándorlási hullámmal ismételten technikai újítások jelentek meg a Kárpát-medencében, mellyel kezdetét vette a vaskorszak. Az időszak a korábbi periódusokhoz hasonlóan, nevét onnan kapta, hogy egyre szélesebb kulturális körben teret hódított a vas felhasználása. A fém nyersanyagának beszerzése egyszerűbb volt, mint a réz vagy a bronz egyéb összetevő anyagainak, illetve a feldolgozott ércből készített termékek jóval időt állóbbaknak bizonyultak használati eszközként, mint a korábbi évezredekben használt elődeik. A régészeti kutatások az időszakot egy korai és egy késői fázisra tagolják, mindkét periódus jellegzetessége, hogy egy idegen eredetű népesség migrációjával vette kezdetét. A korai időszakban keletről (szkíták), míg a késői szakaszban nyugatról meginduló népcsoportok (kelták) jelentek meg a Kárpát-medencében.

A vaskorból Csengele határából jelenleg mindösszesen kettő településnyom ismert (nyilvántartási szám: 18769, 18792). Ezek közelebbi, pontosabb kormeghatározására nem volt lehetőség, de annyi bizonyos, hogy szórványos előfordulásuk a vaskorra a térségben jellemző tanyás-jellegű megtelepedési nyomok emlékeit jól példázzák.

A település határából ismert tíz olyan örökségi elem, melyek az előkerült leletek alapján őskorinak tarthatóak, de pontosabb és időrendi szempontból szűkebb időintervallumba történő besorolásuk nem volt lehetséges. Ezek minden bizonnyal több esetben a nagyobb számban ismert bronzkori lelőhelyek sorát gyarapíthatják.

tevékenységet jelző tanyáik, falvaik és a történeti forrásokból ismert alföldi „városaik”, azaz az állandó településeik.

A mai Csengele kül-, és belterületéről a római császárkor időszakából mintegy 25 lelőhelyről ismertek az emlékeik (5. kép). Ezzel a 400 – 500 éven keresztül folyamatos szarmata megtelepedés az Árpád-kori és újkori emberi jelenlét mellett a legintenzívebb időszakot és talán a legmagasabb populációt mutatja. A lelőhelyek jelentős része településnyom, mindösszesen két feltárásról ismertek temetkezések (nyilvántartási szám: 18799, 47870).

Sírjaikat sok esetben árokkal vették körül, és a temetkezés fölé minden bizonnyal halmokat emelhettek. Mára ezek jelentős része erodálódott és a felszínen szinte semmiféle nyoma nem látható földhalom valamikori meglétének. A keretelt temetkezésekre csak a feltárásokon előkerülő árkok vagy a műszeres lelőhely-felderítések során kimutatható elválások utalhatnak. A sírokba halottaikat gazdagon felékszerezve használati eszközökkel (kés, fegyver, edények stb.) felszerelve, a túlvilági élethez étel-ital melléklettel ellátva helyezték örök nyugalomra. A sűrű településhálózat okán további temető előfordulásával szükséges számolni bármiféle földmunkákkal járó változtatások esetében, hiszen lelőhelyeik jelenleg még pontosan ismeretlenek, felszíni nyomok alapján nem azonosíthatóak.



4. kép: Keleti ízlésű, csatokkal ellátott lábbeli rekonstrukciós rajza a Kiskunfélegyháza, Külsőgalamboson feltárt szarmata temetkezés alapján. A Csengel környékén élt szarmata férfi lakosság körében szintén ismert lehetett az ilyen típusú lábbeli használata.



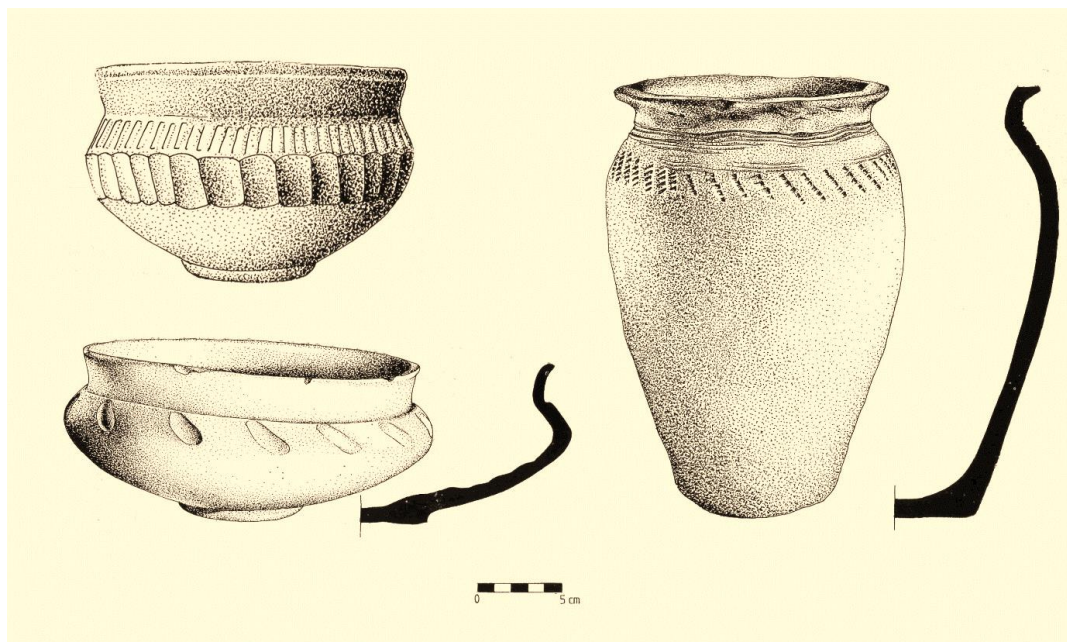
5. kép: Római kori (császár kor), szarmata régészeti lelőhelyek Csengele környékén.

1.1.5 Népvándorláskor

Hunok, germánok, avarok (450/500 – 800/900)

A viszályoktól közel sem mentes, római-szarmata kapcsolatokról szóló alföldi császár kori időszaknak egy a 4. században megjelenő jelentős politikai tényezőt képező államalakulat, a hunok vetettek véget. A Kelet-Európában a hun birodalom megerősödésével és terjeszkedésével kapcsolatosan megindult folyamatok a Kárpát-medencére is hatást gyakoroltak. Megkezdődött a történeti korokból adatolt, egész Európára jelentős változásokat hozó népvándorlások időszakának a fejezete.

A hunok megjelenése a vizsgált területre a 4. század végén 5. század elején közvetlen hatást gyakorolt, hiszen feltételezhetően a tágabb térségbe – a Körös-Maros-közére – került az egész Római Birodalmat rettegésben tartó hun fejedelmi központ. Elképzelhető, hogy ezen rövid történeti időszak emlékeit őrzik a Csengele határából ismert késő szarmata településnyomok, melyek a hun kori katonai hadműveletek háttérországát képezhették (6. kép).



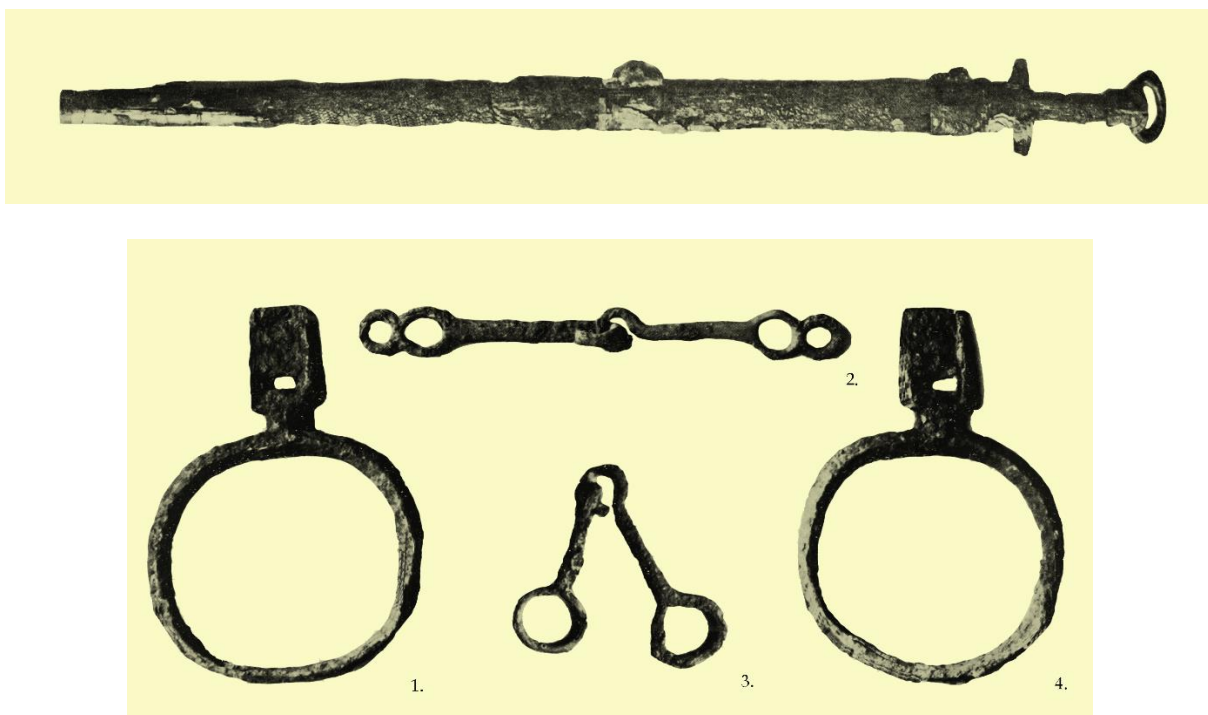
6. kép: Jellemzőes későszarmata edények a Bordány, Kossuth u. 15. lelőhelyen található településről. Hasonló jellegű edények fordulnak elő a Csengele környéki későszarmata lelőhelyeken.

A közhiteles lelőhely-nyilvántartás adatbázisa szerint Csengele határából ismert egy hun településnyom a Métélyes határrész, Csúri-tanya II. (nyilvántartási szám: 18819) lelőhelyről. Mivel azonban konkrétan hunokhoz köthető településről a Kárpát-medencéből jelenleg nincsen tudomásunk, vélhetőleg ezek az emlékek is hun kori / népvándorlás kori szarmata vagy esetleg germán jellegű településnek tarthatóak.

A kora népvándorlás korban a Kárpát-medencébe, így az Alföldre is jelentős mennyiségű germán eredetű, főként gepida lakosság érkezett, akik Attila halála után, a hun birodalom részekre szakadását követően helyben maradtak.

A Duna-Tisza-közéről csak szórványos, bizonytalan eredetű régészeti emlékeik ismertek, ezeken a területeken minden bizonnyal a népes populációban megtalálható szarmaták voltak az 5. században is jelen. Csengele határából germán jellegű leletek és lelőhelyek jelenleg nem ismertek.

A népvándorlás kor későbbi időszakában az 567-ben lejátszódó gepida-langobárd háború után a nagyállattartással és földműveléssel foglalkozó, Kelet-Európából érkezett nomád avar népesség telepedett meg a Duna-Tisza-közén. A több mint három évszázadot átívelő avar periódust a régészeti kutatások jelenleg három – kora, közép és késő – időszakra tagolják. Mindhárom időszak bekövetkeztének esetében vagy újabban beérkező csoportok megjelenése vagy belső átalakulási folyamatok játszottak szerepet. A szűkebb földrajzi régió főként a korszak korai periódusában játszott vezető szerepet, mikor is a fejedelmi központok (Bócsa, Kecel, Kunbábony) valamerre a vizsgált térségtől kissé északabbra helyezkedhettek el.



7. kép: Kora avar kard és lószerszámok (1, 4: kengyel; 2-3: zablák) Csengele, Jójárt-tanya lelőhelyről.

Csengele határából jelenleg 14 népvándorlás kori és avar lelőhelyről van tudomásunk (8. kép). Ezek nagy része településnyom, négy lelőhelyről ismert néhány temetőrészlet, melyek közül kettő a kora avar korhoz sorolható (nyilvántartási szám: 18800), a másik kettő pedig későbbi időszakokhoz tartozik (nyilvántartási szám: 18799, 84065). Míg a települések java része terepbejárások alkalmával került elő, addig a temetők régészeti feltárásból ismertek. Az említett avar temetők közelében számolni lehet a településnyomok előkerülésével, mint azt tapasztalható volt a Bogárhát lelőhelyen (nyilvántartási szám: 18799).

A közhiteles lelőhely-nyilvántartásban az említett négy avar kori temető/temetkezés közül nem szerepel a szakirodalomból jól ismert, méltán híres kora avar emlékeket prezentáló Jójárt-tanya. A lószerszámokat és lándzsahegyet rejtő áldozati gödör (ún. tajnyik) 1938-ban véletlen során került elő. A bejelentett vas leletek kapcsán Csallány Dezső végzett hitelesítő ásatást, melynek során egy magányosan, karddal, íjjal felfegyverzett, bizánci eredetű korsóval eltemetett előkelő férfi sírt talált. Az akkor a Jászszentlászlóra vezető dűlőúttól K-re elhelyezkedő Jójárt-tanya helye mára pontosan nem azonosítható.

Az avar emlékeken kívül a közhiteles nyilvántartásban szerepel hat olyan lelőhely, melynek kormeghatározása tágabban csak népvándorlás kor. Ezek valószínűleg szintén avar településekhez tartoznak, az időrendi besorolás pontosítása érdekében érdemes volna revíziózni egyrészt terepen magát a lelőhelyet, másrészt a korábban előkerült leleteket.

Mindezek mellett az elmúlt évtizedek során a Duna–Tisza-közén, a homokhátsági vidékeken folytatott régészeti kutatások rávilágítottak arra, hogy számos területen, nagy kiterjedésű lelőhelyeik előfordulhatnak, olyan formán, hogy a felszíni terepbejárások alkalmával nem vagy csak nagyon szórványosan kerülnek elő keltező értékű kerámialeleteik. A sűrű megtelepedésük oka a térség természetföldrajzi adottságaival magyarázható, ugyanis a füves-ligetes, kevésbé jó termőhozammal rendelkező területek a nagyállattartás számára megfelelő legelőket biztosítottak.

Településeikre jellemző szerkezeti sajátosságok (nagy kiterjedésű területhasználat, rendkívül szórt szerkezet) miatt várható, hogy korábban lokalizált, viszonylag kisebb kiterjedésű lelőhelyeik a későbbiekben további terepi vizsgálatok során jelentősen bővíülhetnek. Különösen igaz ez a szórványos jellegű településnyomokat prezentáló helyszínekre. A településekhez minden esetben kapcsolódnak temetők, melyek közül jelenleg mindösszesen három ismert, ezért továbbiak előkerülésével számolni kell. Földmunkával járó változtatások esetében ez jelentősebb kockázati tényezőt képez.



8. kép: Avar és népvándorlás kori régészeti lelőhelyek Csengele környékén.

1.1.6 Honfoglalás-, Árpád-, középkor és törökkor

Honfoglalás kor (800/1000)

A késő avar közösségek életét a történeti forrásokból ismert 9. századi Balkán-félszigetről induló bolgár támadások valószínűleg megviselték, de a korábbi vélekedésekkel ellentétben a legújabb régészeti kutatások eredményeként semmi esetre sem változtatták lakatlan sivataggá az Alföld területét, így a Duna-Tisza-közét sem. A 9. század második felében a 880-as 890-es évekbe megjelenő magyarság a korábbi avar közösségeket itt találhatta. Együttélésük Csengele környékén ugyan még nem bizonyítható, de más lelőhely tanúsága szerint itt sem tartható kizártnak.

A település területéről sokáig nem származott ismert honfoglalás kori lelőhely vagy lelet. Mindösszesen egyetlen településnyom szerepel honfoglaló emlékként a közhiteles lelőhely nyilvántartás adatai között, a Szabó-tanya lelőhelyről (nyilvántartási szám: 18793). A pontosabb időrendi besorolás érdekében érdemes volna a lelőhely helyszíni vizsgálatán alapuló revíziójának, illetve a korábban előkerült leletek felülvizsgálatának elvégzése.

Mindezek mellett a szerencsének köszönhető véletlen során került a szegedi Móra Ferenc Múzeum gyűjteményébe, egy páratlanul szép honfoglalás kori hajfonat korong (9. kép), melynek lelőhelye – némi kétséggel vegyített bizonyossággal – Csengele, Gyarmati tanya (Tanya 23.) (nyilvántartási szám: 86219) lehetett. Sajnos a leletkörülmények kissé bizonytalanok.

Árpád-kor (1000 – 1301)

A történelemkönyvekből jól ismert, honfoglalás és kalandozások utáni időszakot az I. István nevével fémjelzett államalapítás követte. A Magyar Királyság megalapításával kezdetét vette az első királyi dinasztia, az Árpád-ház uralkodása. Az időszak kutatásával kapcsolatosan már nem kizárólag csak a régészeti lelőhelyekre és leletekre lehet támaszkodni, hanem a fennmaradt írott források adataira is. A régészeti szakirodalom az ez időhöz köthető emlékanyagot Árpád-korinak nevezi.



9. kép: A csengelei honfoglalás kori hajfonatkorong.

A Duna–Tisza-köze, így Csengele határa is sűrűn benépesült, lakosai kezdetben az egri, majd az 1030-as évektől kezdve a váci püspökség lelki pásztorkodása alatt álltak.

Az Árpád-korba sorolható örökségi elemek tanúsága alapján – a császár kor időszakához hasonlóan – sűrű településhálózat létezett a térségben, melyet jól tükröz, hogy összesen mintegy 30 lelőhelyről ismert településnyom vagy temető (10. kép). Az Árpád-kor időszakából viszonylag kevés írásos forrás maradt fenn a térség településeivel és lakosságával kapcsolatosan.

A lelőhelyek kiterjedése – a szarmata vagy avar falvakhoz hasonlóan szintén – jelentős mértékben nagyobb lehetett a közhiteles nyilvántartásban szereplő jelenlegi méreténél, különösen igaz ez a szórványos jellegű településnyomokat prezentáló elemekre. Ezt az elmúlt évtizedek beruházásaihoz kapcsolódó feltáró munkálatok jól bizonyították más települések környékén. Az avar településekhez hasonlóan az Árpád-korra is jellemző a ritkás, szórt szerkezet.

A kereszténység felvételével a honfoglalás korában általában használatos soros temetőket fokozatosan felhagyták és megjelentek a templomok körüli sírkertek. Talán ezzel is magyarázható, hogy az Árpád-korból – a korábbi történeti periódusokhoz képest – jellemzően kevesebb a temető, mint a településnyom. Minden bizonnyal több település használt egy-egy temetőt. Különösen igaz ez a templom körüli temetkezésekre, melyek használata sokszor egészen az újkorig szokásban volt. Csengele határából jelenleg három Árpád-, és középkori templomot és temetőt ismerünk (nyilvántartási szám: 18799, 18803, 86221). Ezek valószínűleg nem egy időben léteztek, az eddigi kutatások szerint a Bogárháton található templom lehetett a legkorábbi (11. kép). Építési jegyeiben bizáci jellegű vonások (pl.: patkó alakú szentély) találhatóak meg. A templom és a körülötte lévő település tatárjárás során bekövetkezett pusztulása után a kunok kezdték el ismét használni az egyházi helyet. A Templomhalom lelőhelyen feltárt templom építésének legkorábbi időpontja pontosan nem ismert, az előkerült leletek alapján azonban feltételezhető, hogy a 15. században még használták. A harmadik templomos hely korával kapcsolatosan közelebbi információval ez idáig nem rendelkezünk.

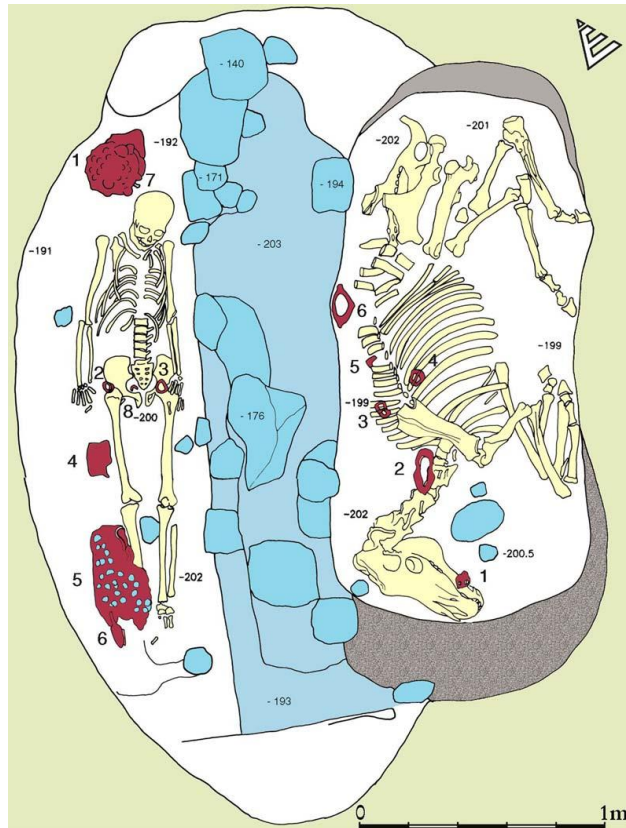
Az Árpád-kori lelőhelyeket ábrázoló térkép tanúsága alapján jól látható, hogy a településnyomok a három erőteljes csoportosulási képet mutatnak, mintha ezeken a részeken egy-egy nagyobb kiterjedésű település létezett volna. Mind a három települési gócpontból ismert templomos hely vagy legalábbis arra utaló emlék. Elképzelhető, hogy a Templomhalom és a Bogárhát körüli lelőhely koncentrációk esetleg a későbbi forrásokban említett alsó és felső Csengelével azonosíthatóak.



11. kép: Az 1975-ben Bogárháton feltárt templom. Dr. Horváth Ferenc fotója.

A Duna–Tisza-közének kora középkori fejlődésében egy a 13. század derekán bekövetkezett komoly krízis vetett véget. Az 1241–1242 során lezajlott mongol támadás a térségben igen jelentős károkat okozott, a települések nagy része elnéptelenedett, az itt élő lakosság elpusztult vagy elmenekült. Ezt számos a közelben felfedezett régészeti jelenség – elrejtett kincsleletek, leégett épületek, mint például a bogárháti templom is – jól példázza. A térség történetében jelentős változások a 13. század második felében, a kunok betelepülésével következtek be. A történeti forrásokból és helynevekből (Kiskundorozsma, Öttömös, Üllés, Csólyospálos stb.) is kimutatható, de még jobban érzékelhető a régészeti lelőhelyek tanúsága alapján, hogy a tatárjárást követően Csengele környéke is a kunok szállásterületéhez tartozott.

Az M5 autópálya feltárásaihoz kapcsolódóan Bogárhát lelőhelyen került elő a község talán eddig legkiemelkedőbb régészeti leletgyűjtése: a kun vezér temetkezése (12. kép). A 13. század második felében eltemetett előkelő mellé a sírba helyezték a felszerszámozott lovát, sisakját és páncélját egyaránt. Jelenleg ez az egyetlen, hiteles feltárásból ismert ilyen jellegű temetkezés a Kárpát-medencében.



12. kép: A kun vezér sírjának rajza. Dr. Horváth Ferenc alapján.

Késő középkor, törökkor (1301 - 1686)

A településhálózat fejlődése és bővülése a késő középkorban és kora újkorban tovább folytatódott. A térség természetföldrajzi és geopolitikai adottságai miatt nagyobb települések, városok kialakulása nem történt meg. Az írott forrásokban a középkori Csengele névvel elsőként a 15. század végén lehet találkozni, majd a 16. század végétől már csak pusztaként említik a határleírások. Több esetben Alsó-, és Felső-Csengele névalakban fordul elő, mely a település kettőzöttségére utal és lehetséges, hogy az Árpád-kori lelőhely-koncentrációkban is ez tükröződhet.

Ismert, hogy Kárpát-medencébe költözésük után a kunok sokáig nem rendelkeztek állandó településekkel, melyek jelentősebb régészeti nyomokat hagyhattak volna. Szállásaik főként a pásztorkodó életmódnak megfelelően sátrakból álltak, melyek az állatállomány vándorlásával könnyen mobilizálhatóak voltak.

Mindennek ellenére a település határából mintegy 22 helyszínről ismert késő középkori vagy kora újkori emléktárgy, melyek jelentős része kisebb településekhez, tanyákhoz vagy akár ideiglenes szálláshoz köthető emlék lehet (9. ábra). Ezek közül

kettő nagyobb lelőhely esetében figyelhetők meg Árpád-kori előzmények, amelyek esetleg utalhatnak a települések folytonosságára, azaz a tatárjárás utáni újratelepülésükre.

A tatárjárás utáni, középkori és késő középkori népesség emlékeit őrzi a Templomhalom (nyilvántartási szám: 18803) lelőhelyen feltárt templom és körülötte lévő temető.

A középkori települések virágzásának a 15. század végén és a 16. század elején lezajlott pestis járványok véget vethettek a térségben. Erre néhány forrásadat mellett az a tény utal, hogy 16. században már csak pusztaként emlegetik Csengelét az okleveles adatok.

A térségben megmaradt települések további sorvadása a mohácsi csatavesztéssel folytatódott. Ezt mi sem bizonyítja jobban, hogy 1526 szeptember végén a Buda irányából visszafelé vonuló török csapatok egy része sorban, maradéktalanul feldúlta a környező nagyobb településeket (pl.: Félegyházát, Szert, Szegedet). A török porta fennhatósága alatt a mai Csengele és környéke a 16. század első felétől saját közigazgatási rendszerükben a Budai pasa fennhatósága alá (Budai nahije), a Szegedi szandzsákba került besorolásra.

A török pusztítás utolsó fázisát a 15 éves háború jelentette, amikor is a még a tágabb környezetben megmaradt nagyobb települések is teljesen elnéptelenedtek. Az írott források és a régészeti lelőhelyek tanúsága alapján a Duna–Tisza-közének ezen részén Kecskeméttől egészen Szegedig tartó területen nem maradt állandó lakott település. A térség újranépesedése csak a török kiűzése után a 17. század második felében kezdődhetett meg ismét.

A török kiűzése utáni időszakban a térség lassan, fokozatosan népesült be ismét. Az 1763–1787 között készült katonai felmérés térképén mindösszesen néhány tanya és számos pásztorkodásra utaló itatóhely nyoma látható. A mai település közelében a határrész elnevezése megőrizte a középkori településnevét Pusztaszentgyörgy formában (13. kép). A 17–18. századtól kezdődően a térség folyamatosan lakott, jellemzően a mezőgazdasági tevékenységgel foglalkozó tanyasias települési forma vált általánossá egészen a 20. századig.



13. kép: A mai Csengele és környéke az 1. katonai felmérés térképén.

1.2. A település régészeti örökségének felmérése

A kulturális örökség régészeti javai egyszeri és megismételhetetlen elemeket jelentenek, melyek általános védelem alatt állnak a jelenkor és a jövő számára. Csak az a régészeti lelőhely védhető meg az utókor számára, amelyet ismerünk. Ennek értelmében a települések bel-, és külterületén található régészeti emlékek felmérése és folyamatos kontrollálása rendkívül fontos feladatot jelent.

Csengele és térsége régészeti lelőhelyeiről, leleteiről, azok tervszerű kutatásáról már a 19. század végétől kezdődően – bár szórványosan – de vannak ismereteink. Ekkor a lelőhelyek felmérése, feltárása a leletanyagok szisztematikus összegyűjtése még nem volt általános, inkább csak alkalomszerű. Szisztematikus kutatások csak a 20. század második felében kezdődtek.

Az 1890-es években Reizner János, mint a Szegedi Múzeum igazgatója, gondos térképészeti és adattári kutatások után ásatást kezdett a felső Csengelén található templomromnál. Figyelmét a helyi szájhagyományok mellett az 1747-ben Kaltschmidt Ábrahám által készített Szegedet és tágabb térségét ábrázoló térkép keltette fel, mely ugyanis a mai Csengele határában két templomromot is ábrázolt. Ezekből a 19. századra ugyan markáns álló falak már nem látszódtak, de ennek ellenére 1892-ben feltérési munkálatokat kezdett a Templomhegy lelőhelyen (nyilvántartási szám: 18803). Eredményeként előkerült a templom megmaradt alapfala és a környezetében található számos temetkezés, melyek között a feltáró tömegsírra utaló emlékeket is vélt felfedezni. Az archaeologiai értesítő hasábjain megjelent leírásában említést tesz egyéb olyan jelenségekről, amelyek arra utalhatnak, hogy a templom építése előtt a természetes dombon korábbi település nyomai is lehettek.

A település térségéből a következő régészeti adatok a 30-as évekből származnak. 1935-1936-ban a Feketehalom közelében (nyilvántartási szám: 18800) mezőgazdasági munkálatok alkalmával temetkezések kerültek elő, ekkor a Szegedi Múzeum igazgatója Cs. Sebestyén Károly megbízásából történt leletmentő ásatás, melynek során több, mint 100 avar temetkezés kerülhetett feltárára.

Szintén a 30-as években, 1938-ban került elő a település határának máig a leg híresebb avar kori leletegyüttese a Jójárt-tanya közeléből. A kora avar korra keltezhető

áldozati leletből és magányos előkelő sírból álló lelőhely elhelyezkedése sajnos napjainkra pontosan nem azonosítható.

Csengele község területéről a következő régészeti munkálatokkal kapcsolatos adatok jóval későbből, egy más történeti korból, az 1970-es évekből ismert. Ekkor, 1975 telén, földkitermelés közben emberi csontok kerültek elő, melyet bejelentettek (!) a szegedi Móra Ferenc Múzeumnak. A helyszínre Horváth Ferenc szállt ki, és néhány napon belül a téli időjárás ellenére elvégezte az előkerült emlékek leletmentő feltárását. Eredményként feltárássra került az 1747-es Kaltschmidt Ábrahám által készített térképen szereplő alsó Csengelén ábrázolt templom és körülötte elhelyezkedő temető egy része.

A település határában található régészeti emlékek módszeres és szisztematikus felmérésének kezdetére az 1990-es években került sor. Ekkor a József Attila Tudományegyetem Régészeti Tanszéke végzett terepbejárásokat a település külterületén Polgár Zoltán vezetésével. A jelenleg ismert lelőhelyek jelentős része ennek során került elő (több, mint 60 lelőhely!).

A község régészeti emlékeinek felderítésében és feltárásában az 1990-es években és a 2000-es évek elején újabb lendületet az M5 autópálya építéséhez kapcsolódó örökségvédelmi munkálatok adtak. Ennek során a tervezett nyomvonal bejárásával újabb lelőhelyek kerültek elő, melyeknek feltárása az útépitést megelőzően elvégzésre került. A régészeti munkálatok eredményességét jelöli többek között a Bogárháton előkerült kun vezéri sír és a templom körüli Árpád-kori település / települések nyomai.

A 2000-es évektől kezdődően a megfelelő örökségvédelmi törvény hatására napjainkra folyamatosan tapasztalható a kisebb-nagyobb megelőző jellegű (régészeti megfigyelés, megelőző feltárás) régészeti munkálatok elvégzése a település térségében, melyek hozzájárulnak a község múltjának minél alaposabb megismeréséhez és közös kulturális örökségünk gyarapodásához.

Az adattári gyűjtésen, terepbejáráson és egyéb feltáró munkán alapuló értékvizsgálatok alapján elmondható, hogy Csengele kül-, és belterületén jelenleg 73 nyilvántartott lelőhely található, melyek általános védelem alatt állnak. Mindössze egyetlen kiemelten védett lelőhelyet ismer a nyilvántartás, Bogárháton (nyilvántartási

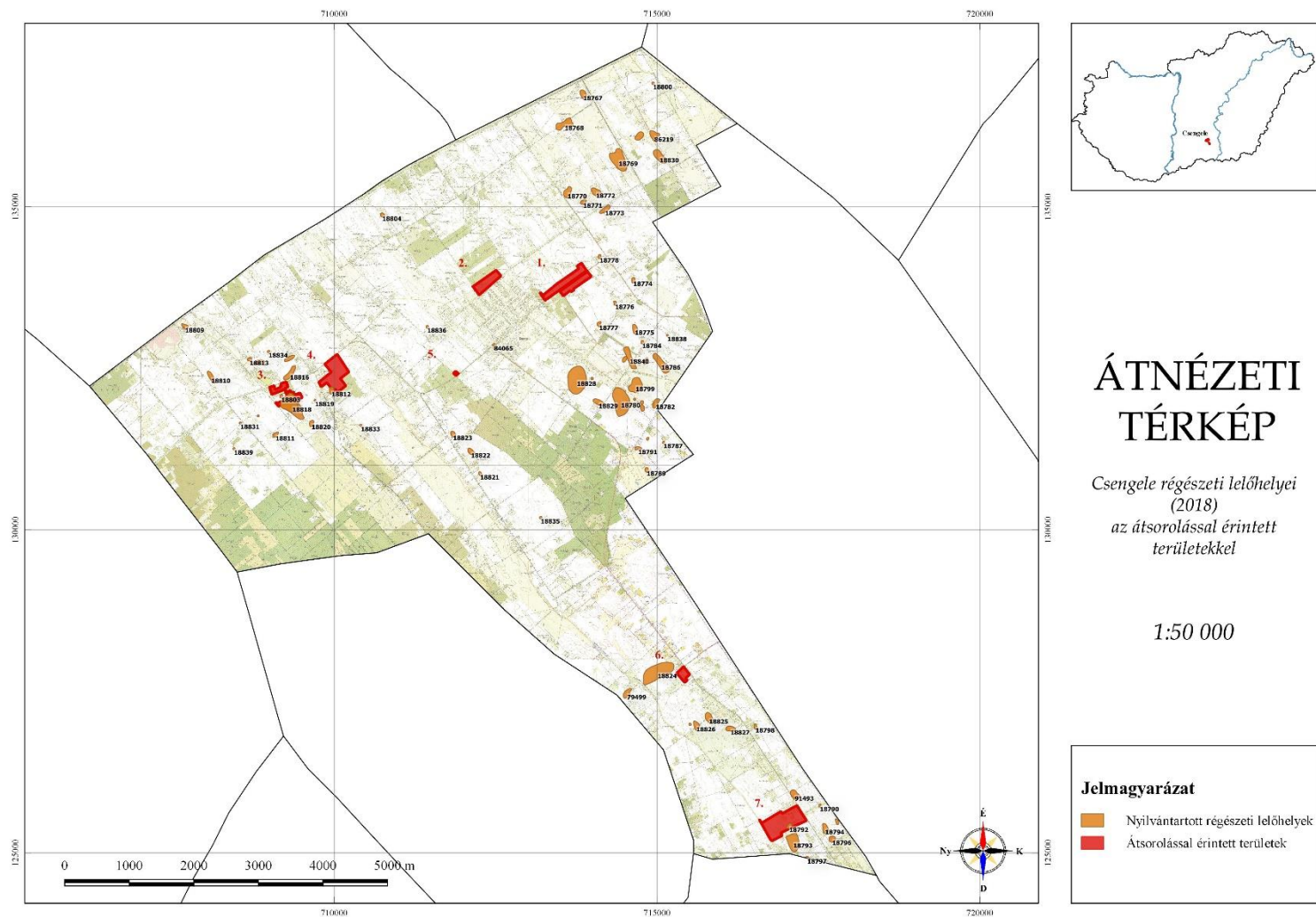
szám: 18799) (13. kép). Az ismert középkori templomokból, mint épített örökségvédelmi elemekből viszonylag kevés megtartható vagy megtartandó falmaradvány maradt meg napjainkra.

A nyilvántartott lelőhelyek jelentős része a felszíni lelet-előfordulás alapján azonosított településnyomhoz tartozik, de elmondható, hogy az ismert örökségi elemek egy részén (11 lelőhely) ásatás is zajlott. Kevés az ismert temetők mennyisége, az előkerült lakóhelyek magas számához és a vélhető lakosságszám alapján ezek mennyisége jóval nagyobb lehet.

Továbbá, az értékvizsgálatok tanúságai alapján elmondható, hogy az eddig elvégzett szisztematikus lelőhely felmérő vizsgálatok ellenére számos olyan területrész van, ahonnan nem ismertek régészeti adatok (pl.: a külterület D-i, ÉNy-i része). Ez Csengele esetében is – más települések területéhez hasonlóan – csupán csak annyit jelent, hogy ott valószínűleg nem történtek alapos terepi értékfelmérő vizsgálatok. Ennek tanúsága alapján fokozottan számolni lehet újabb felszíni nyomokkal rendelkező településnyomok és egyéb lelőhelyek előfordulásával vagy az ismert örökségi elemek bővülésével egyaránt.

A település határából ismert számos lelőhely közhiteles nyilvántartásban jelenleg szereplő kiterjedése kicsi vagy közepes (13. kép). Ezekről szintén elmondható, hogy újabb, értékfelmérés során méretük jelentősen bővíthet. Ennek okán erőteljesen ajánlott több tucat lelőhely helyszíni szemlén, terepbejáráson alapuló, modern dokumentációs eszközök használatával történő revíziójának elvégzése. A lelőhelyek bővülése egyes földterületek igénybevételekor, földmunkával járó változtatások végrehajtása során jelentős örökségvédelmi kockázatot jelent, melyet már a tervezés fázisában érdemes figyelembe venni.

Módszeres, több éven keresztül, a vegetáció miatt lehetőleg több évszakon átívelően elvégzett roncsolás-mentes vizsgálatokkal jelentős mértékben gyarapítható a község ismert, megfelelően felmért lelőhelyeinek száma.



13. kép: Csengelén és közigazgatási határában található régészeti lelőhelyek összesítő térképe az új beépítésre szánt ágazati átsorolással érintett területekkel együtt.

A település régészeti lelőhelyeinek értékleltára

A tanulmány 1. számú mellékletében megtalálhatóak a település területéről ismert, nyilvántartott régészeti lelőhelyek főbb adatai.

Az egyes lelőhelyek azonosításának érdekében ajánlott a közhiteles lelőhely-nyilvántartásban szereplő *nyilvántartási szám* (azonosító szám, KÖH szám) és *Lelőhelynév* használata. Ezzel elkerülhető a többféle sorszámozással és névváltozattal ellátott lelőhelyek keveredésének lehetősége. Az egyes szócikkekben külön feltüntetésre került a *Lelőhelyek közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma, lelőhely névváltozata* melyek a Szakhatósági véleményekben és eljárások során gyakran használatra kerülnek.

A lelőhelyek térbeli azonosításának érdekében feltüntetésre került egy rövid földrajzi leírás (*Lelőhely elhelyezkedése*).

A rövid földrajzi leírása mellett a lelőhelyek pontos földrajzi elhelyezkedésének és térbeli kiterjedésének azonosítása érdekében szükséges az aktuális **közhiteles lelőhely-nyilvántartás** adatainak használata (korábban Kulturális Örökségvédelmi Hivatal, Lechner Lajos Tudásközpont valamint a Forster Gyula Nemezeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ gondozásában, majd 2017. január 1-től a Miniszterelnökség felügyelete alá került, majd 2019-től ez idáig ismeretlen szervezeti keretek közé kerül), mely a folyamatos régészeti kutatások alkalmával **állandó jelleggel bővíthet, változhat**. Bármiféle földmunkával járó változtatás tervezése esetében erősen ajánlott az **aktualizált adatbázis használata**.

A lelőhelylistában szereplő szócikkek röviden tartalmazzák a lelőhelyekre vonatkozó szakmai ismeretanyagot (*Lelőhely jellege; A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje*). Ennek **bővülése** szintén **várható** az egyes örökségi elemekhez kapcsolódó további kutatások során.

A lelőhely szakmai adatai mellett a szócikkekben szerepelnek azon ingatlanok **helyrajzi számai**, amelyek érintik a régészeti lelőhely jelenleg (2018 ősz) ismert kiterjedését. Ennek jelentősége az egyes területekre tervezett **építési engedély** köteles változtatások **engedélyezési folyamatai** során jelentkeznek. Az engedélyeztetési

eljárások során ezen azonosítók alapján kerül bevonásra **Szakhatóságként** a Csongrád Megyei Kormányhivatal, Szeged Járási Hivatal, Építésügyi és Örökségvédelmi Osztálya, ahol a jogszabályi előírásoknak megfelelő további örökségvédelmi feladat ellátások előírásra kerülnek.

Egyes lelőhelyek esetében a szócikkek végén a *Megjegyzés* rovatban feltűntetésre kerültek olyan szakmai jellegű információk, melyek például a lelőhely jelenlegi állapotát ismertetik, és az azzal kapcsolatos, lehetőség szerinti, további feladat-ellátási ajánlatokat fogalmazzák meg. Mindezek mellett ebben a részben szerepel a lelőhellyel kapcsolatos egyéb szakmai anyagokra történő utalás (pl.: publikáltsági szint).

2. A rendezés során tervezett változások hatáselemzése

A településrendezési terv készítése kapcsán sor kerül több helyszín ágazati átsorolására. Ezek közül hét területen újonnan beépítésre szánt övezetek kerülnek kialakításra. Az érintett helyszínek a következők:

1. helyszín:

A település DK-i bel-, és külterületén Gá jelű általános gazdasági terület lesz kijelölve az új tervben a helyben „bekötőút”-nak nevezett 54121 jelű út mentén, 16,3 hektáron, az út két oldalán 100-100 m szélességben, számítva arra, hogy az M5 autópálya-pihenő rejtett csomóponttá fejlesztése gazdasági telephelyek létrehozására ösztönzi a vállalkozásokat.

Az átsorolással érintett helyszín területén jelenleg nincs ismert régészeti lelőhely. Tágabb környezetében jelenleg egy kis kiterjedésű, pontosabban nem meghatározható régészeti korú örökségi elem található (nyilvántartási száma: 18778). A terület geomorfológiai adottságaiból kifolyólag nem tartható kizártnak, hogy ennek mérete növekedhet, de az átsorolással érintett részt valószínűleg nem érinti. Ezt megerősíteni látszanak az átsoroláshoz kapcsolódó terepi értékfelmérő munkálatok

eredményei is, hiszen új lelőhely annak során nem került elő. Megjegyzendő, hogy a terepbejárásokat az erőteljes vegetáció és a részbeli beépítettség miatt nem lehetett teljes mértékben elvégezni, ezért nem tartható kizártnak új lelőhely előkerülése.

2. helyszín:

A belterület É-i szomszédságában lévő zártkertek tágas kiszolgálóútról feltárt, szabályos, lakótelek méretű telkei Lf területbe kerülnek (31. db telek).

Az átsorolással érintett helyszín területén illetve tágabb környezetében jelenleg nincs ismert régészeti lelőhely. Az átsorolások kapcsán elvégzett helyszíni vizsgálatok jelen területnél rendkívül kevés eredménnyel jártak, mert a térség és tágabb zónájának környéke jelenleg beépített vagy erőteljes növényzet fedi. Ennek ellenére a terület geomorfológiai adottságaiból kifolyólag nem tartható kizártnak, hogy eddig ismeretlen, új régészeti lelőhelyek kerülhessenek elő földmunkával járó változtatások esetében.

3. helyszín:

A település belterületétől Ny-ra, Kmü területbe kerülnek át a Hungerit Zrt. közeli baromfitelepe szomszédságában lévő, művelésből kivont „major” és „udvar” földrészletek. Mindezek mellett ezen átsorolás keretén belül a Vetter Kft. munkásszállójának telke is Kmü besorolású lesz.

Az ágazati átsorolással érintett helyszín jelenleg terepi vizsgálatokra nem alkalmas, mivel jelentős részét nem művelik, illetve részben beépített. A területen és tágabb környezetében több lelőhely is található (nyilvántartási számuk: 18803, 18816, 18818). A térség geomorfológiai adottságai és a korábban előkerült leletanyag jellege alapján feltételezhető, hogy mindhárom örökségi elem összetartozik és egy régészeti lelőhelyet alkot. A földmunkával járó változtatások esetén jelentős a kockázata a régészeti emlékek előkerülésének.

4. helyszín:

Gazdaságfejlesztést támogat a Majsai út melletti önkormányzati tulajdonú terület Kmü jelű különleges mezőgazdasági üzemi átsorolása, amely a jelenlegi

tervben Má általános mezőgazdasági területként szerepel. A hasznosítás módja egyelőre nem ismert, korábban állateledel-gyártás céljára szándékoztak megvásárolni. A major jellegű besorolás lehetővé teszi számos különféle tevékenység elhelyezését.

Az átsorolással érintett földterületen és annak közvetlen szomszédságában található egy ismert régészeti lelőhely (nyilvántartási szám: 18812). A lelőhely jellege és a térség geomorfológiai adottságai alapján elképzelhető, hogy mérete növekedik, azonban az ágazati átsoroláshoz kapcsolódó terepi értékfelmérés nem bizonyult elegendőnek ennek felderítésére. A vizsgálat elvégzésére viszonylag kevés helyen volt lehetőség az aktuális vegetáció miatt. A lelőhely ismert területe egy kis szakaszon volt kutatható, ott régészeti leletek jelenleg nem kerültek elő.

5. helyszín:

Szennyvíztisztító mű céljára van elkülönítve a 0136/27 hrsz.-ú telekből egy kb. 35 x 45 m területű rész.

Az átsorolással érintett földterületen és annak közvetlen szomszédságában nem található régészeti lelőhely. A rendezési terv készítéséhez végzett terepbejárás alkalmával sem került elő régészeti lelet, annak ellenére, hogy az érintett részek és tágabb környezetük részben kutathatónak bizonyultak. Az átsorolással érintett részek egy jelentős területe terepbejárással a Csengelei erdőben nem vizsgálható.

6. helyszín:

Barnamezős terület a Pántlika út melletti egykori műanyagipari telephely, amely Gá jelű általános gazdasági területként fejlődhet.

Az átsorolással érintett területen közvetlenül régészeti lelőhely jelenleg nem található. Azonban a tágabb pufferzónájában egy nagy kiterjedésű településnyom helyezkedik el (nyilvántartási szám: 18824). Az átsorolással kapcsolatosan elvégzett terepbejárások alkalmával csak kevés környező földrészlet volt kutatható, melynek során régészeti leletek nem kerültek elő. Mindennek ellenére a közelben található nagyméretű lelőhely okán nem tartható kizártnak, hogy földmunkával járó változtatások esetén eddig nem ismert örökségi elemek kerülhetnek elő (pl.: temetők).

7. helyszín:

Szintén a Pántlika út mellett található egy Gá jelű gazdaságfejlesztésre szánt telekcsoporthoz (Noliker Kft. most folyó telephely-építkezési területével átellenes oldalon).

Az átsorolással érintett területeken jelenleg egy ismert régészeti lelőhelyrész található (nyilvántartási szám: 18792), míg tágabb környezetében ÉNy-i irányban helyezkedik el egy további örökségi elem (nyilvántartási száma: 91493). Az átsorolással kapcsolatosan elvégzett terepbejárások alkalmával csak kevés területen volt lehetőség elvégezni a helyszíni vizsgálatokat, ezért nem tartható kizártnak, hogy a későbbiekben bővíthet a lelőhely kiterjedése.

Az ágazati átsorolásokkal érintett hét helyszínen és azok közvetlen közelében jelenleg három ismert régészeti lelőhely található. Ezek az emberiség és azzal együtt hazánk múltjának és jelenének pótolhatatlan, egyedi és meg nem újítható forrásai, a nemzeti és az egyetemes kultúra elválaszthatatlan összetevői. A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény erejénél fogva a régészeti lelőhelyek általános védelem alatt állnak (Kötv. 11. § (2)). Ezen védettség okán a földmunkával járó beavatkozásokkal, fejlesztésekkel, beruházásokkal, a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket jogszabályban meghatározott esetekben és módon el kell kerülni (Kötv. 19. § (1)). Amennyiben erre lehetőség nincsen, abban az esetben a régészeti örökség elemei eredeti helyzetükből csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el (Kötv. 19. § (2)). Ennek részleteit jelenleg a 68/2018. (IV.9.) Kormányrendelet szabályozza.

Az ágazati átsorolással érintett területek azon részein, ahol újonnan kerülnek kijelölésre beépítésre szánt övezetek, a jogszabályban meghatározott módon terepbejárás elvégzésére került sor. A jelenlegi területhasználatok (pl.: beépített, legelő stb.) valamint az erőteljes vegetáció miatt ezek egy részénél nem bizonyult elegendőnek az egy szezonban történő terepbejárás.

Az ágazati átsoroláshoz kapcsolódó terepbejárások alkalmával a lelőhelyek jelenleg ismert adataiban egyik esetben sem történt változás. A vizsgált területek közül a 3., 4. és 7. helyszínen található ismert lelőhely. Ezek közül a 3. és 7. helyszínen lehetőség volt az ismert lelőhelyek azonosítására, de a terepi értékfelmérés nem

változtatta azok tér és idő adatait. A 4. helyszín területén lévő lelőhely azonosítására és terepi vizsgálatára a felszín aktuális állapota miatt nem volt megfelelő lehetőség. A részben kutatható felületek ellenére nem került elő régészeti leletanyag, mely az ismert örökségi elemek adataiban változást okozhatott volna.

Jelen vizsgálati anyagban szereplő ágazati átsorolással járó változtatások alacsony örökségvédelmi kockázattal járnak a legtöbb helyszínen. Ellenben abban az esetben, amennyiben a beépítésre szánt területeken földmunkával járó változtatások kerülnek tervezésre, minden helyszínen számolni kell a jelentős méretű örökségvédelmi kockázattal, kivált képpen a 3., 4. és 7. helyszínek esetében, ahol ismert régészeti lelőhelyek is találhatóak (nyilvántartási száma: 18812, 18818, 18792). A földmunkával járó változtatások esetében az örökségvédelmi kockázat jelentősnek tartható.

A nyilvántartott régészeti lelőhelyek a jogszabály szerint általános védetség alatt állnak, ezért ezeken a területeken a földmunkával járó változtatások elkerülése erőteljesen ajánlott. Amennyiben ez nem kivitelezhető és a helyszínen található régészeti emlékek elkerülése nem lehetséges, annyiban a Beruházónak gondoskodnia kell az emlékek megelőző feltárás keretében történő feltárásáról. Ez minden esetben többlet idő és költség ráfordítással jár, mely a Beruházót terheli. Ezen szempontokat az egyes beruházások kapcsán már a terület kiválasztás és a tervezés fázisában szükséges figyelembe venni.

3. Értékvédelmi terv

A településrendezési tervhez készített értékvizsgálatok alapján elmondható, hogy Csengele község kül-, és belterületén jelenleg 73 nyilvántartott lelőhely található, melyek általános védelem alatt állnak.

Ezek jelentős része felszíni lelet-előfordulás alapján azonosított településnyomokhoz tartoznak. Jóval alacsonyabb az ismert temetkezési helyek száma, melyeknek váratlan előkerülésével kell számolni bármilyen földmunkával járó változtatás esetében. A korábbi években végzett értékfelmérő és feltáró munkák tanúsága szerint a jelenleg kisméretűnek nyilvántartott lelőhelyek téradatainak bővülésével újabb terepi vizsgálatok elvégzésekor mindenképpen számolni kell.

A jelenlegi tájhasználat nagy része a régészeti lelőhelyek állapotát jelentős mértékben veszélyeztetheti. Ez igaz a külterületen és a belterületen található örökségi elemekre egyaránt.

A településfejlesztési koncepcióban kidolgozott pontokhoz kapcsolódó változtatások az ismert és ismeretlen régészeti lelőhelyeket veszélyeztethetik.

Az intenzív földművelés következtében a legtöbb lelőhely felső 20–40 cm vastag rétege folyamatos erodálódásnak van kitéve. Ezek védelmében egy hosszú távú örökségvédelmi stratégia első lépéseként szükséges volna a település környezetében található valamennyi lelőhely szisztematikus, modern térképészeti és térinformatikai módszereket és eszközöket használó felmérésére. Részletesebb örökségvédelmi állagmegóvó rendelkezések csak ezen információk ismeretében volnának adhatóak az örökségvédelmi stratégia második lépcsőjeként.

A település jelenleg beépített részein elhelyezkedő régészeti lelőhelyek szintén veszélyeztetettek, azok rongálódása eltérő mértékű és intenzitású a mezőgazdasági területeken tapasztalhatóaktól. A település belterületén található lelőhelyek jelenleg nagyrészt beépítettek, pontos kiterjedésük, elhelyezkedésük nem ismert. A belterületen tervezett, földmunkával járó változtatások ezen ismert vagy ismeretlen lelőhelyeket jelentős mértékben károsíthatják. Bármilyen tervezett változtatás esetén számolni kell váratlanul előkerülő, eddig ismeretlen örökségi elemekkel.

Ennek alapján erőteljesen javasolt bármi nemű földmunkával járó változtatások **megkezdése előtt**, a **tervezés** fázisában az adott lelőhelyek vagy jelenleg ismert lelőhelyen kívüli részek vizsgálatát ismételten elvégezni az örökségvédelmi kockázatok minimalizálásának érdekében. Ennek formája lehet örökségvédelmi **hatástanulmány** vagy a több vizsgálati módszer alkalmazásával (terepbejárás, műszeres lelőhely és leletfelderítés, próbafeltárás stb.) összeállított **előzetes régészeti dokumentáció** (ERD-I, ERD-II). Ezek elkészítésének módját a 2001. évi LXIV. Kulturális örökségvédelmi törvény és a jelenleg aktuális 68/2018 (IV. 9.) Kormányrendelet részletesen szabályozza.

Értékvédelmi tervként elmondható, hogy amennyiben lehetséges ajánlott az egyes beruházások tervezési fázisában a fentebbiek figyelembevétele és lehetőség szerint az **ismert régészeti lelőhelyek területén a földmunkával járó változtatások elkerülése**. Amennyiben azok elkerülhetetlenek, abban az esetben számolni kell az itt található **régészeti emlékek** jogszabályban meghatározott **megóvásának formájáról**, azaz a **megelőző feltárásról**. Ez esetben ennek többlet idő és költség vonzatai a Beruházót terhelik. Ennek módját és részleteit a 2001. évi LXIV. Kulturális örökségvédelmi törvény és a jelenleg aktuális 68/2018 (IV. 9.) Kormányrendelet részletesen szabályozza.

Ezek mellett felhívjuk a figyelmet arra, hogy az ismert régészeti lelőhelyek jelenleg azonosított kiterjedésének tágabb környékét érdemes **régészeti érdekű** területnek tekinteni, hiszen fokozottan **magas** annak a **kockázata**, hogy közelében lelőhelybővüléssel járó örökségi elemek (pl.: felszíni nyomok alapján nem azonosítható temetők) vagy leletek kerülhetnek elő a későbbiekben.

Mindezek mellett szükséges felhívni a figyelmet arra, hogy további kutatási módszerek (műszeres lelőhely és leletfelderítés, próbafeltárás, előzetes régészeti dokumentáció) tovább minimalizálhatják a tervezett változtatások elvégzése során felmerülő örökségvédelmi kockázatokat.

Javasolt a város Önkormányzatának megfontolni egy a település kül-, és belterületére vonatkozó teljes körű lelőhely felderítő és értékvizsgálati felmérés elvégzését, melybe beletartoznak az eddig viszonylag alacsonyabb szinten kutatott területek felmérései, valamint a korábbi megismert örökségi elemek revíziózásai

egyaránt. Ezzel jelentős mértékben csökkenthetők a beruházások során vállalt örökségvédelmi kockázati tényezők.

A település Önkormányzatának a fent leírt, a régészeti emlékek megmentését szolgáló előírások nemcsak hátrányt jelentenek, hanem hasznot is, hiszen a saját lakóhelyük múltját az eddiginél jobban csak a régészeti feltárások segítségével ismerhetik meg. Egy-egy előkerülő, jelentősebb lelet, vagy objektum bemutatása általában helyben is megvalósítható, mely a térség idegenforgalmi vonzerejét növelheti.

Vonatkozó aktuális jogszabályok:

- 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről (Kötv.)
- 68/2018. (IV.9.) Kormányrendelet a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról

Felhasznált források:

– Felhasznált adattári adatok:

- Miniszterelnökség Örökségvédelmi Hatósági Főosztály, Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztálya, közhiteles lelőhely nyilvántartás
- Móra Ferenc Múzeum, adattár

– Felhasznált térképészeti adatok:

- EOVI 1:10 000 topográfiai alaptérkép; 36-423, 36-424, 36-432, 36-434, 36-441, 36-442, 36-443, 36-444, 26-222 térképlapok
- I., II. II. Katonai felmérés vonatkozó szelvényei: <http://mapire.eu/hu/>

– Felhasznált szakirodalmi adatok:

Magyarország kistájainak katasztere (szerk.: Marosi S. – Somogyi S.). Budapest, 1990.

Balogh Csilla: A Duna–Tisza-köze avar kori betelepülésének problémái. Doktori disszertáció, 2013, kézirat.

Csallány Dezső: Kora-avarkori sírleletek. – Grabfunde der Frühawarenzeit. Folia Archaeologica 1-2, 1939, 121–180.

Horváth Ferenc: A csengelei kunok ura és népe. Archeolingua, Budapest, 2001.

Horváth Ferenc: Csengele középkori temploma. Móra Ferenc Múzeum Évkönyve, 1976-77/1, 91-125.

Istvánovits Eszter – Kulcsár Valéria: „... aligha állhat nekik bármely csatarend ellent.” Egy elfelejtett nép, a szarmaták. A Jósza András Múzeum Kiadványai 74., Monográfiák a Szegedi Tudományegyetem Régészeti Tanszékéről 5.

Reizner János: Ásatások Csengelén. Archaeológiai Értesítő, 3, 1892, 235-238.

Török Gyula: Avar kori temető Csengelén. Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1980-81/1, 43-61.

Vörös Gabriella: Települések Csongrád megyében az 1-5. században (Lelőhelykataszter). Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1984-85/2, (1991) 81-93.

Vörös Gabriella: Késő szarmata edénylelet a Kiskundorozsma-Kistemplomtanya lelőhelyről Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1987/1, (1988) 11-23.

Nyilatkozat

Alulírott Sóskuti Kornél, örökségvédelmi szakértő (nyilvántartási szám: 20/2011) ezúton nyilatkozom arról, hogy Csengele község településrendezési tervéhez 2018-ban készített örökségvédelmi hatástanulmányban szereplő adatok a valóságnak megfelelnek, a javasolt régészeti megoldások megfelelnek az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak, továbbá, hogy a tanulmány elkészítésére jogosultsággal rendelkezem.

Szeged,

2018. december 8.



Sóskuti Kornél

régész – örökségvédelmi szakértő

1. Melléklet (az értékleltárban szereplő lelőhelyek és főbb adatai)

Lelőhely név	Tajti-tanya		
Nyilvántartási szám	18767	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	1
Lelőhely névváltozata	1.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől ÉK-re a Dong-éri-főcsatornától D-re, az M5 autópályától K-re egy mélyebb fekvésű, jelenleg legelőként használt területtel körülvett szabálytalan homokháton helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0187/5, 0187/6, 0186/34		
Lelőhely jellege	római kori (szarmata), népvándorláskori és késő középkori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján terepi vizsgálaton alapuló revíziójának elvégzése ajánlott, mérete jelentősen növekedhet.		

Lelőhely név	Kelőpataki iskola		
Nyilvántartási szám	18768	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	2
Lelőhely névváltozata	Mészáros-tanya; M5 55. lh.; 2.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől ÉK-re a Dong-éri-főcsatornától D-re, az M5 autópálya nyomvonalán a felüljáró térségében található a lelőhely, egy a környezetéből enyhén kiemelkedő homokháton.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0183/123, 0183/125, 0183/124, 0183/130, 0185/1, 0183/158, 0186/38, 0186/21, 0186/37, 0183/18, 0185/3, 0185/2, 0186/19, 0183/156, 0183/120, 0183/145, 0183/33, 0186/30, 0183/143, 0183/116, 0183/115, 0183/155, 0183/129, 0185/4, 0186/40, 0186/41, 0183/158, 0183/145, 0186/22		
Lelőhely jellege	római kori (szarmata) településnyomok		

A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993), ásatás (2003)
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján mérete egy helyszíni szemlén alapuló vizsgálat során jelentős mértékben növekedhet. A revíziójának elvégzése ajánlott.

Lelőhely név	Széll-tanya		
Nyilvántartási szám	18769	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	3
Lelőhely névváltozata	3.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől ÉK-re, a Budapest-Szeged vasútvonal és az M5 autópálya között, egy ÉNy-DK irányú homokháton helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0183/28, 0189/2, 0183/75, 0183/72, 0183/74, 0183/7		
Lelőhely jellege	őskori (vaskor), római kori (szarmata), népvándorláskori (avar) és középkori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993)		
Megjegyzés	-		

Lelőhely név	4.		
Nyilvántartási szám	18770	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	4
Lelőhely névváltozata	Kelőpatak határrész, Bencsik-tanya		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől ÉK-re a Kelőpataki-dűlő DK-i részén egy ÉNy-DK irányú homokháton található a lelőhely.		

A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0183/44, 0183/165
Lelőhely jellege	őskori (bronzkor) településnyomok
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993)
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján mérete egy helyszíni szemlén alapuló vizsgálat során jelentős mértékben növekedhet. A revíziójának elvégzése ajánlott. Az előkerült leletanyag alapján lehetséges, hogy kapcsolatban áll a 18770, 18771, 18772 és a 18773 nyilvántartási számú lelőhelyekkel.

Lelőhely név	Nagy-tanya		
Nyilvántartási szám	18771	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	5
Lelőhely névváltozata	5.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől ÉK-re a Kelőpataki-dűlő DK-i részén egy ÉNy-DK irányú homokháton található a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0183/46, 0183/165		
Lelőhely jellege	őskori (késő bronzkori) és késő középkori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján mérete egy helyszíni szemlén alapuló vizsgálat során jelentős mértékben növekedhet. A revíziójának elvégzése ajánlott. Az előkerült leletanyag alapján lehetséges, hogy kapcsolatban áll a 18770, 18771, 18772 és a 18773 nyilvántartási számú lelőhelyekkel.		

Lelőhely név	Nagy-tanya II.		
Nyilvántartási szám	18772	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	6
Lelőhely névváltozata	6.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől ÉK-re a Kelőpataki-dűlő DK-i részén egy ÉNy-DK irányú homokháton található a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0183/83, 0183/150, 0183/88, 0183/3, 0183/86, 0183/84, 0183/85, 0183/89		
Lelőhely jellege	őskori (késő bronzkori) és késő középkori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993), ásatás (1993)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján mérete egy helyszíni szemlén alapuló vizsgálat során jelentős mértékben növekedhet. A revíziójának elvégzése ajánlott. Az előkerült leletanyag alapján lehetséges, hogy kapcsolatban áll a 18770, 18771, 18772 és a 18773 nyilvántartási számú lelőhelyekkel.		

Lelőhely név	Sutka-tanya		
Nyilvántartási szám	18773	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	7
Lelőhely névváltozata	7.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől ÉK-re a Kelőpataki-dűlő DK-i részén egy ÉNy-DK irányú homokháton található a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0181/29, 0181/43, 0181/42, 0181/62, 0181/39, 0181/74		
Lelőhely jellege	őskori (bronzkori) és népvándorláskori településnyomok		
A lelőhelyen végzett	terepbejárás (1993), ásatás (1994)		

tevékenység és ideje	
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján mérete egy helyszíni szemlén alapuló vizsgálat során jelentős mértékben növekedhet. A revíziójának elvégzése ajánlott. Az előkerült leletanyag alapján lehetséges, hogy kapcsolatban áll a 18770, 18771, 18772 és a 18773 nyilvántartási számú lelőhelyekkel.

Lelőhely név	Víg-tanya		
Nyilvántartási szám	18774	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	8
Lelőhely névváltozata	8.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől K-re, a Vasúti-dűlő határrészben a Budapest-Szeged vasútvonal és az M5 autópálya közötti területen egy enyhén tagolt felületen helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0178/11, 0178/12, 0178/13		
Lelőhely jellege	késő középkori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993)		
Megjegyzés	Az előkerült leletanyag és a lelőhely kis kiterjedése miatt a terepi vizsgálatokon alapuló revíziójának elvégzése ajánlott.		

Lelőhely név	Szeged-budapesti műút		
Nyilvántartási szám	18775	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	9
Lelőhely névváltozata	9.		

Lelőhely elhelyezkedése	A településtől K-re, a Kisteleki-oldal határrészben a Budapest-Szeged vasútvonal és az M5 autópálya közötti területen egy enyhén tagolt felületen helyezkedik el a lelőhely.
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	012/20
Lelőhely jellege	késő középkori településnyomok
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993)
Megjegyzés	Az előkerült leletanyag és a lelőhely kis kiterjedése miatt a terepi vizsgálatokon alapuló revíziójának elvégzése ajánlott.

Lelőhely név	Tóth-tanya		
Nyilvántartási szám	18776	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	10
Lelőhely névváltozata	10.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől K-re, a Kisteleki-oldal határrész ÉNy-i területén közvetlenül az M5 autópálya K-i oldalán egy enyhén tagolt felületen helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	06/27, 06/26		
Lelőhely jellege	népvándorlás kori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993), ásatás (1994)		
Megjegyzés	Az előkerült leletanyag és a lelőhely kis kiterjedése miatt a terepi vizsgálatokon alapuló revíziójának elvégzése ajánlott. Mérete jelentősen bővíülhet.		

Lelőhely név	Czibolya-tanya		
Nyilvántartási szám	18778	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	11
Lelőhely névváltozata	11.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől K-re, a Kistelek felé vezető műút M5-ös felüljárójának É-i oldalán egy enyhén tagolt terepfelszínen található a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0169/9, 0169/38, 0169/37		
Lelőhely jellege	közelebbről pontosan nem meghatározható régészeti korú településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993), ásatás (2003)		
Megjegyzés	Az előkerült leletanyag és a lelőhely kis kiterjedése miatt a terepi vizsgálatokon alapuló revíziójának elvégzése ajánlott. Mérete jelentősen bővíülhet.		

Lelőhely név	Mészáros-tanya		
Nyilvántartási szám	18777	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	12
Lelőhely névváltozata	12.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől K-re, a Kisteleki-oldal határrész Ny-i szélén az M5 autópályától Ny-ra egy enyhén tagolt terepfelszínen található a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	06/12		
Lelőhely jellege	őskori, római kori (szarmata) és késő középkori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993), ásatás (2003)		

Megjegyzés	Az előkerült leletanyag és a lelőhely kis kiterjedése miatt a terepi vizsgálatokon alapuló revíziójának elvégzése ajánlott. Mérete jelentősen bővíülhet.		
------------	--	--	--

Lelőhely név	Aranykalász Tsz, majorsági épületek		
Nyilvántartási szám	18840	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	13
Lelőhely névváltozata	12/13 lelőhely (M5); Fecskés; M5 1. lh.; 13.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől DK-re, a Kisteleki-oldal határrész D-i területén, a Kisteleki-főcsatorna É-i oldalán lévő magaslatokon, közvetlenül az M5 autópálya nyomvonalán és annak tágabb környezetében helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	010/10, 010/15, 014/5, 015/35, 014/6, 015/66, 014/4, 015/67, 010/11, 010/12, 011/3, 012/16, 015/68, 015/64, 015/65, 015/88, 011/2, 012/15, 010/14, 010/18, 014/3, 015/34		
Lelőhely jellege	őskori (bronzkor), római kori (szarmata), Árpád-kori és késő középkori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992), ásatás (1998, 2003)		
Megjegyzés	A lelőhelynek jelenleg két különálló poligonja van. Ezek összevonása indokolt, mivel a lelőhely jelenlegi kiterjedése némileg megnövekedik. A várható méretnövekedését a jelenlegi, autópálya nyomvonalat követő poligon jól mutatja. A lelőhely autópálya nyomvonalba eső területe feltárássra került. A terület geomorfológiai adottságai és az előkerült leletanyag alapján a lelőhely terepi vizsgálaton alapuló revíziója ajánlott. Mérete jelentősen növekedhet. Elképzelhető, hogy a 18840 és 18786 nyilvántartási számú lelőhelyekkel egy egységet alkot.		

Lelőhely név	Kisteleki-főcsatorna, Szabó-tanya		
Nyilvántartási szám	18781	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	15

Lelőhely névváltozata	15.
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől DK-re, a Kisteleki-főcsatorna vízgyűjtő medrének D-i magaslatán helyezkedik el a lelőhely.
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	022/21, 022/30, 022/22, 022/8, 022/32
Lelőhely jellege	őskori (bronzkor), Árpád-kori (késő Árpád-kor) és késő középkori településnyomok
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993)
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és az előkerült leletanyag alapján a lelőhely terepi vizsgálaton alapuló revíziójának elvégzése ajánlott. Mérete jelentősen növekedhet, minden bizonnyal összetartozhat a 18799, 18780, 18781, 18782, 18783 és a 47870 nyilvántartási számú lelőhelyekkel.

Lelőhely név	Kisteleki-főcsatorna II.		
Nyilvántartási szám	18782	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	16
Lelőhely névváltozata	16.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől DK-re, a Kisteleki-főcsatorna vízgyűjtő medrének D-i magaslatán, az M5 autópálya K-i oldalán helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	015/96, 015/43, 015/98		
Lelőhely jellege	őskori, római kori (szarmata), Árpád-kori és késő középkori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és az előkerült leletanyag alapján a lelőhely terepi vizsgálaton alapuló revíziójának elvégzése ajánlott. Mérete		

	jelentősen növekedhet, minden bizonnyal összetartozhat a 18799, 18780, 18781, 18782, 18783 és a 47870 nyilvántartási számú lelőhelyekkel.
--	---

Lelőhely név	Kisteleki-főcsatorna, Varga-tanya		
Nyilvántartási szám	18783	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	17
Lelőhely névváltozata	17.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől DK-re, a Kisteleki-főcsatorna vízgyűjtő medrének D-i magaslatán, az M5 autópálya K-i oldalán helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	016/1, 022/8, 015/39, 022/2		
Lelőhely jellege	Árpád-kori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és az előkerült leletanyag alapján a lelőhely terepi vizsgálaton alapuló revíziójának elvégzése ajánlott. Mérete jelentősen növekedhet, minden bizonnyal összetartozhat a 18799, 18780, 18781, 18782, 18783 és a 47870 nyilvántartási számú lelőhelyekkel.		

Lelőhely név	Kisteleki-főcsatorna, Varga-tanya II.		
Nyilvántartási szám	18784	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	18
Lelőhely névváltozata	18.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől K-re, a Kisteleki-oldal határrész D-i területén, az M5 autópályától K-re, egy tagolatlan terepfelületen helyezkedik el a kisméretű lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	012/7, 013/3		

Lelőhely jellege	római kori (szarmata) és késő középkori településnyomok
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993)
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és az előkerült leletanyag alapján a lelőhely terepi vizsgálaton alapuló revíziójának elvégzése ajánlott. Mérete jelentősen növekedhet.

Lelőhely név	Kisteleki-főcsatorna, Mészáros-tanya		
Nyilvántartási szám	18785	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	19
Lelőhely névváltozata	19.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől K-re, a Kisteleki-oldal határrész D-i területén, az M5 autópályától K-re, a Kisteleki-főcsatorna É-i magaslatán egy tagolatlan terepfelületen helyezkedik el a kisméretű lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	015/34, 015/72, 015/70		
Lelőhely jellege	római kori (szarmata), Árpád-kori és késő középkori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és az előkerült leletanyag alapján a lelőhely terepi vizsgálaton alapuló revíziójának elvégzése ajánlott. Mérete jelentősen növekedhet. Elképzelhető, hogy a 18840 és 18786 nyilvántartási számú lelőhelyekkel egy egységet alkot.		

Lelőhely név	Kisteleki-főcsatorna, Mészáros-tanya II.		
Nyilvántartási szám	18786	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	20
Lelőhely névváltozata	20.		

Lelőhely elhelyezkedése	A településtől K-re, a Kisteleki-oldal határrész D-i területén, az M5 autópályától K-re, a Kisteleki-főcsatorna É-i magaslatán egy tagolatlan terepfelületen helyezkedik el a kisméretű lelőhely.
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	015/11, 015/72, 015/73, 015/75, 015/100, 015/71, 015/9, 015/101
Lelőhely jellege	őskori, római kori (szarmata) és Árpád-kori településnyomok
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993)
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és az előkerült leletanyag alapján a lelőhely terepi vizsgálaton alapuló revíziójának elvégzése ajánlott. Mérete jelentősen növekedhet. Elképzelhető, hogy a 18840 és 18786 nyilvántartási számú lelőhelyekkel egy egységet alkot.

Lelőhely név	Pántlika út, Gordis-tanya		
Nyilvántartási szám	18787	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	21
Lelőhely névváltozata	21.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől DK-re a Perceli-tanyák határrésztől É-ra, közvetlenül az M5 autópálya Ny-i oldalán található a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	019/68, 019/70		
Lelőhely jellege	török kori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és az előkerült leletanyag alapján a lelőhely terepi vizsgálaton alapuló revíziójának elvégzése ajánlott. Mérete jelentősen növekedhet.		

Lelőhely név	Pántlika út, Gordis-tanya II.		
Nyilvántartási szám	18788	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	22
Lelőhely névváltozata	22.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől DK-re a Perceli-tanyák határrésztől É-ra, az M5 autópályától Ny-ra található a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	019/15		
Lelőhely jellege	késő középkori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és az előkerült leletanyag alapján a lelőhely terepi vizsgálaton alapuló revíziójának elvégzése ajánlott. Mérete jelentősen növekedhet.		

Lelőhely név	Csengele -Kistelek határút I.		
Nyilvántartási szám	18789	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	23
Lelőhely névváltozata	23.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől DK-re a Perceli-tanyák határrésztől É-ra, az M5 autópályától Ny-ra található a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	037/23, 037/28		
Lelőhely jellege	őskori és késő középkori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993)		

Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és az előkerült leletanyag alapján a lelőhely terepi vizsgálaton alapuló revíziójának elvégzése ajánlott. Mérete jelentősen növekedhet.		
------------	---	--	--

Lelőhely név	Csengele-Kistelek határút II.		
Nyilvántartási szám	18791	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	24
Lelőhely névváltozata	24.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől DK-re a Perceli-tanyák határresztől É-ra, az M5 autópályától Ny-ra található a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	037/26, 021		
Lelőhely jellege	római kori (szarmata) településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és az előkerült leletanyag alapján a lelőhely terepi vizsgálaton alapuló revíziójának elvégzése ajánlott. Mérete jelentősen növekedhet.		

Lelőhely név	Pántlika út, Sándor-tanya		
Nyilvántartási szám	18790	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	25
Lelőhely névváltozata	25.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől DK-re, a Majsai-úti-tanyák határresztől DNY-i területén, közvetlenül az M5 autópályától K-re található a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	048/40, 048/2		
Lelőhely jellege	őskori (középső bronzkori, vатья kultúra) településnyom		

A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993)
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és az előkerült leletanyag alapján a lelőhely terepi vizsgálaton alapuló revíziójának elvégzése ajánlott. Mérete jelentősen növekedhet.

Lelőhely név	Juhász-tanya		
Nyilvántartási szám	18792	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	26
Lelőhely névváltozata	26.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől DK-re a Balástya-Csengelei-csatornától K-re, az M5 autópályától Ny-ra egy enyhén tagolt terepfelületen található a lelőhely, egy természetes mélyedés É-i részén.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	051/23, 051/15		
Lelőhely jellege	őskori (vaskor), római kori (szarmata), késő középkori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993, 2018)		
Megjegyzés	A településrendezési terv készítéséhez kapcsolódóan a lelőhelyen történt terepbejárás, de az örökségi helyszín környezetének jelentős része nem volt alkalmas terepbejárásra. Ezért továbbra sem zárható ki, hogy a lelőhely mérete bővíthet a korábban előkerült leletanyag és a terület geomorfológiai adottságai alapján.		

Lelőhely név	Szabó-tanya		
Nyilvántartási szám	18793	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	27
Lelőhely névváltozata	27.		

Lelőhely elhelyezkedése	A településtől DK-re a Balástya-Csengelei-csatornától K-re, az M5 autópályától Ny-ra egy enyhén tagolt terepfelszínen található a lelőhely, egy természetes mélyedés É-i részén.
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	051/25, 051/19, 052/22, 052/19, 051/32, 052/7
Lelőhely jellege	őskori (bronzkor, halomsíros), római kori (szarmata), honfoglaláskori és késő középkori településnyomok
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993)
Megjegyzés	Az előkerült leletanyag és a terület geomorfológiai adottságai alapján a lelőhely bővíthet. Elképzelhető, hogy a 18792 nyilvántartási számú lelőhellyel összetartozik.

Lelőhely név	Berta-tanya		
Nyilvántartási szám	18794	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	28
Lelőhely névváltozata	12/28. sz. lelőhely (M5); 28.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől DK-re, az M5 autópályától K-re, egy enyhén tagolt terepfelszínen található a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	048/53, 048/63, 048/65, 048/18		
Lelőhely jellege	őskori (bronzkor, halomsíros kultúra) és újkori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1991, 1993), ásatás (1998, 1999)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és az előkerült leletanyag jellege alapján egy terepi vizsgálaton alapuló revízió során mérete növekedhet. Elképzelhető, hogy összetartozik a 18795 és 18796 nyilvántartási számú lelőhelyekkel.		

Lelőhely név	Rigó-tanya		
Nyilvántartási szám	18795	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	29
Lelőhely névváltozata	29.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől DK-re, az M5 autópályától K-re, egy enyhén tagolt terepfelszínen található a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	047/8, 048/17, 048/18, 050/135, 050/134		
Lelőhely jellege	őskori (bronzkori, középső és késő bronzkori, halomsíros kultúra) településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993, 2008)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és az előkerült leletanyag jellege alapján egy terepi vizsgálaton alapuló revízió során mérete növekedhet. Elképzelhető, hogy összetartozik a 18794 és 18796 nyilvántartási számú lelőhelyekkel. A lelőhely egy része Kistelek közigazgatási határához tartozik.		

Lelőhely név	Rigó-tanya II.		
Nyilvántartási szám	18796	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	30
Lelőhely névváltozata	30.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől DK-re, az M5 autópályától K-re, egy enyhén tagolt terepfelszínen található a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	048/53, 048/67, 048/13, 048/16, 048/15		
Lelőhely jellege	őskori, római kori (szarmata) és Árpád-kori településnyomok		
A lelőhelyen végzett	terepbejárás (1993)		

tevékenység és ideje	
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és az előkerült leletanyag jellege alapján egy terepi vizsgálaton alapuló revízió során mérete növekedhet. Elképzelhető, hogy összetartozik a 18795 és 18794 nyilvántartási számú lelőhelyekkel.

Lelőhely név	Pántlika út		
Nyilvántartási szám	18797	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	31
Lelőhely névváltozata	31.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől D-re, az M5 autópályától Ny-ra, a Balástya-Csengelei-csatornától É-ra, annak magaspártján található a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	051/85, 051/93, 051/94, 051/88, 052/22		
Lelőhely jellege	római kori (szarmata), népvándorláskori és késő középkori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993)		
Megjegyzés	A lelőhely jellege és a terület geomorfológiai adottságai miatt terepi vizsgálatokon alapuló revíziója során mérete jelentősen növekedhet. A 20838 nyilvántartási számú lelőhellyel minden bizonnyal összetartozhat.		

Lelőhely név	Pántlika út II.		
Nyilvántartási szám	18798	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	32
Lelőhely névváltozata	32.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől DK-re a Pántlika út közelében, attól K-re, az M5 autópályától Ny-ra, egy természetes mélyedés K-i oldalán található a lelőhely.		

A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	046/6, 046/25, 046/19
Lelőhely jellege	Árpád-kori településnyomok
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993)
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és az előkerült leletanyag alapján egy terepi revízió során mérete jelentősen növekedhet.

Lelőhely név	Bogárhát		
Nyilvántartási szám	18799	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	33
Lelőhely névváltozata	Kisteleki-főcsatorna; 12/14 a lelőhely (M5); 33.; 14.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől DK-re, a Kisteleki-főcsatorna vízgyűjtő medrének D-i magaslatán helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	015/51, 015/15, 015/19, 015/48, 015/54, 015/50, 015/52, 015/55, 015/90		
Lelőhely jellege	őskori, római kori (szarmata), népvándorlás kori, Árpád-kori és középkori településnyomok valamint szarmata, avar, Árpád-kori és középkori temető, továbbá Árpád-kori templom		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	ásatás (1975, 1998, 2003), terepbejárás (1993), helyszíni szemle (2000, 2016)		
Megjegyzés	Fokozottan védett lelőhely. A terület geomorfológiai adottságai és az előkerült leletanyag alapján a lelőhely terepi vizsgálaton alapuló revíziója ajánlott. Mérete jelentősen növekedhet, minden bizonnyal összetartozhat a 18799, 18780, 18781, 18782, 18783 és a 47870 nyilvántartási számú lelőhelyekkel.		

Lelőhely név	Fekete-halom		
Nyilvántartási szám	18800	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	34
Lelőhely névváltozata	34.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől ÉK-re, a Feketehalomtól D-re, egy természetes homokháton található a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0204/17		
Lelőhely jellege	népvándorlás kori (kora avar) temető		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	ásatás (1936), helyszíni szemle (1980), adatgyűjtés (1980)		
Megjegyzés	A lelőhelyen további temetkezések előkerülése várható, hiszen a teljes temető nem került feltárássra. A temető közelében várhatóan a településnyomok is előkerülhetnek.		

Lelőhely név	Mételyesi-dűlő		
Nyilvántartási szám	18801	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	35
Lelőhely névváltozata	35.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől D-re, Alsó-Csengele határ rész É-i területén, egy enyhén tagolt terepfelületen található a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	062/46		
Lelőhely jellege	szórvány lelet (középső bronzkor, halomsíros kultúra)		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	helyszíni szemle (1974)		

Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és az előkerült leletanyag alapján feltételezhetően összetartozik a 18826 nyilvántartási számú lelőhellyel. Egy helyszíni vizsgálaton alapuló revíziója alakalmával mérete jelentősen növekedhet.
------------	---

Lelőhely név	Templomhegy		
Nyilvántartási szám	18803	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	36
Lelőhely névváltozata	37.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől Ny-ra, a Templomhalom határrész D-i részén, a volt Honfoglalás Tsz. Területén, jelenleg egy beépített földrészén található a kis kiterjedésű lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	088/32		
Lelőhely jellege	késő középkori templom és temető		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	ásatás (1892); helyszíni szemle (1974)		
Megjegyzés	A lelőhely jellegéből adódóan mérete minden bizonnyal növekedhet, a 18818 nyilvántartási számú lelőhellyel egy egységet alkot. Állapotának terepi vizsgálata a jelenlegi területhasználat (beépített illetve műveletlen területek) miatt nem lehetséges. Az ásatási beszámoló alapján a templom területén korábbi időszakra keltezhető településnyomok is lehettek, mely szintén igazolhatja, hogy a lelőhely mérete növekedhet és összetartozhat a környéken található, fentebb említett örökségi elemekkel. A közhiteles lelőhely nyilvántartás adataiban az 1892-ben végzett feltáráskor előkerült, feltehetően egyéb korszak településnyomai nem szerepelnek. A nyilvántartásban az 1892-es Reizner Féle ásatás sem szerepel adatként.		

Lelőhely név	Sisák István tanyája		
Nyilvántartási szám	18804	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	37
Lelőhely névváltozata	38.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől ÉNy-ra, a Dongéri-főcsatorna vízgyűjtő területének D-i részén, egy enyhén kiemelkedő homokháton található a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0147/20, 0147/28, 0147/29, 0147/19		
Lelőhely jellege	népvándorlás kori (avar) szórványlelet		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	helyszíni szemle (1974)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege miatt egy helyszíni vizsgálaton alapuló revíziójának elvégzése ajánlott, mérete jelentős mértékben növekedhet.		

Lelőhely név	Kurucsai-tanya		
Nyilvántartási szám	18809	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	38
Lelőhely névváltozata	42.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől ÉNy-ra, a Templomhalom határrész ÉNy-i területén, a Szentlászlói-tó mára kiszáradt medrének DK-i partján egy ÉNy-DK irányú természetes homokháton található a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0114/26, 0114/2		
Lelőhely jellege	őskori településnyomok és szórványos Árpád-kori leletek		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992)		

Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege miatt egy helyszíni vizsgálaton alapuló revíziójának elvégzése ajánlott, mérete jelentős mértékben növekedhet.
------------	--

Lelőhely név	Kurucsai-tanya II.		
Nyilvántartási szám	18810	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	39
Lelőhely névváltozata	43.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől ÉNy-ra, a Templomhalmi-dűlő és a Templomhalom határrész között, a Szentlászlói-tótól DK-re egy ÉNy-DK irányú természetes homokháton helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0114/22		
Lelőhely jellege	római kori (szarmata) és népvándorlás kori (avar) településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege miatt egy helyszíni vizsgálaton alapuló revíziójának elvégzése ajánlott, mérete jelentős mértékben növekedhet.		

Lelőhely név	Csúri-tanya		
Nyilvántartási szám	18811	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	40
Lelőhely névváltozata	44.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől Ny-ra a Templomhalom és a Majsai-hármas határrészek között, az egykori Honfoglalás Tsz-től D-re egy ÉNy-DK irányú homokhátakkal tagolt terepfelületen található a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	097/11, 097/33		

Lelőhely jellege	Árpád-kori településnyomok
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992)
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege miatt egy helyszíni vizsgálaton alapuló revíziójának elvégzése ajánlott, mérete jelentős mértékben növekedhet.

Lelőhely név	Mételyes határrész, Templom-halmi iskola I.		
Nyilvántartási szám	18812	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	41
Lelőhely névváltozata	45.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől Ny-ra Mételyes-dűlő É-i részén, az egykori Honfoglalás Tsz-tól K-re egy enyhén tagolt terepfelületen található a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	086/19, 086/18, 086/55, 086/56, 086/68		
Lelőhely jellege	Árpád-kori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992, 2018)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege miatt a lelőhely kiterjedése növekedhet. A jelenleg elvégzett terepbejárás alkalmával az aktuális területhasználat és vegetáció miatt a lelőhely eddig ismert adatai nem változtak.		

Lelőhely név	Templom-halom határrész, Bakos-tanya		
Nyilvántartási szám	18813	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	42
Lelőhely névváltozata	Templom-halom határrész, Kuklis-tanya I.; 46.		

Lelőhely elhelyezkedése	A településtől ÉNy-ra a Templomhalom határrészben egy természetes, ÉNy-DK irányú homokháton egy mélyedés partján helyezkedik el a lelőhely.
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0123/11, 0123/28, 0123/44
Lelőhely jellege	Árpád-kori településnyomok
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992)
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján kiterjedése növekedhet. Minden bizonnyal összetartozik a 18814 nyilvántartási számú lelőhellyel és lehetséges, hogy a 18815, 18816 és 18834 nyilvántartási számú lelőhelyekkel is kapcsolatban állhat.

Lelőhely név	Templom-halom határrész, Kuklis-tanya		
Nyilvántartási szám	18814	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	43
Lelőhely névváltozata	47.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől ÉNy-ra a Templomhalom határrészben egy természetes, ÉNy-DK irányú homokháton egy mélyedés partján helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0123/28		
Lelőhely jellege	Árpád-kori településnyom		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján kiterjedése növekedhet. Minden bizonnyal összetartozik a 18813 nyilvántartási számú lelőhellyel és lehetséges, hogy a 18815, 18816 és 18834 nyilvántartási számú lelőhelyekkel is kapcsolatban állhat.		

Lelőhely név	Templom-halom határrész, Szívós-tanya		
Nyilvántartási szám	18815	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	44
Lelőhely névváltozata	48.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől ÉNy-ra a Templomhalom határrészben egy természetes, ÉNy-DK irányú homokháton egy mélyedés közelében helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0123/28, 0123/26, 0123/5		
Lelőhely jellege	Árpád-kori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján kiterjedése növekedhet. Kapcsolatban állhat a 18813, 18814, 18816 és 18834 nyilvántartási számú lelőhelyekkel.		

Lelőhely név	Templom-halom határrész, Templom-halmi iskola II.		
Nyilvántartási szám	18816	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	45
Lelőhely névváltozata	49.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől ÉNy-ra a Templomhalom határrészben egy viszonylag egyenletes terepfelületen, egy mélyedés közelében helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0123/3, 0123/28, 0123/25		
Lelőhely jellege	késő Árpád-kori településnyomok		
A lelőhelyen végzett	terepbejárás (1992)		

tevékenység és ideje	
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján kiterjedése növekedhet. Kapcsolatban állhat a 18813, 18814, 18815, és 18834 nyilvántartási számú lelőhelyekkel.

Lelőhely név	Mételyes határrész, Aranyhomok Tsz		
Nyilvántartási szám	18818	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	46
Lelőhely névváltozata	50.; 51.; Mételyes határrész, Csúri-tanya		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől Ny-ra, a Templomhalom határrész D-i részén, a volt Honfoglalás Tsz. Területétől D-re, egy tagolatlan terepfelületen helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	088/32, 088/66, 088/67, 088/65, 088/71, 088/68, 088/46		
Lelőhely jellege	római kori (szarmata), Árpád-kori és középkori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992, 2018), helyszíni szemle (2013)		
Megjegyzés	A lelőhely jellegéből adódóan mérete minden bizonnyal növekedhet, a 18803 nyilvántartási számú lelőhellyel egy egységet alkot. Állapotának terepi vizsgálata a jelenlegi területhasználat (beépített illetve műveletlen területek) miatt csak részben volt lehetséges, melynek során a lelőhely új tulajdonságai nem váltak ismertté. A 18817 nyilvántartási számú lelőhellyel még korábban összevonásra került, így ez utóbbi archív státuszúvá vált. Kapcsolatban állhat a 18820 nyilvántartási számú lelőhellyel.		

Lelőhely név	Mételyes határrész, Csúri-tanya II.		
Nyilvántartási szám	18819	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	48

Lelőhely névváltozata	52.
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől Ny-ra, a Templomhalom határrésztől D-re, a Métélyes határrésztől É-ra a volt Honfoglalás Tsz. Területétől K-re, egy tagolatlan terepfelszínen található enyhe magaslaton helyezkedik el a lelőhely.
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	088/58
Lelőhely jellege	népvándorláskori (hun) településnyomok
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992)
Megjegyzés	Az előkerült leletanyag revíziózása ajánlott, hiszen hunokhoz köthető településnyomokat nem ismerünk. Elképzelhető, hogy hun kori szarmata emlékek kerülhettek elő a lelőhelyen. Terepi vizsgálatokon alapuló revíziójának elvégzése erőteljesen ajánlott, mérete jelentős mértékben növekedhet.

Lelőhely név	Métélyes határrész, Csúri-tanya III.		
Nyilvántartási szám	18820	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	49
Lelőhely névváltozata	53.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől Ny-ra, a Templomhalom határrésztől D-re, a Métélyes határrésztől ÉNy-ra a volt Honfoglalás Tsz. Területétől D-re, egy tagolatlan terepfelszínen helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	088/72		
Lelőhely jellege	terepbejárás (1992)		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	népvándorlás kori (avar) településnyomok		

Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján kiterjedése növekedhet. Kapcsolatban állhat a 18818 nyilvántartási számú lelőhellyel.		
------------	---	--	--

Lelőhely név	Mételyes határrész, Sándor-tanya		
Nyilvántartási szám	18821	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	50
Lelőhely névváltozata	54.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől DNy-ra, a Mételyes határrész K-i részén, a Balástya-Csengelei-csatorna K-i partján található ÉNy-DK irányú magaslaton helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	075/14		
Lelőhely jellege	őskori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján kiterjedése növekedhet. Helyszíni vizsgálaton alapuló revíziójának elvégzése ajánlott.		

Lelőhely név	Mételyes határrész, Csókási-tanya		
Nyilvántartási szám	18822	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	51
Lelőhely névváltozata	55.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől DNy-ra, a Mételyes határrész K-i részén, a Balástya-Csengelei-csatorna K-i partján található ÉNy-DK irányú magaslaton helyezkedik el a lelőhely, egy a környezetéből markánsan kiemelkedő dombon.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	075/19, 075/17, 075/33, 075/34, 075/35		

Lelőhely jellege	római kori (szarmata) településnyom
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992)
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján kiterjedése növekedhet. Helyszíni vizsgálaton alapuló revíziójának elvégzése ajánlott.

Lelőhely név	Mételyes határrész, Vadgerlési Tsz		
Nyilvántartási szám	18823	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	52
Lelőhely névváltozata	56.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől DNy-ra, a Mételyes határrész K-i részén, a Balástya-Csengelei-csatorna K-i partján található ÉNy-DK irányú magaslaton helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	078/21, 078/22		
Lelőhely jellege	Árpád-kori és késő középkori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján kiterjedése növekedhet. Helyszíni vizsgálaton alapuló revíziójának elvégzése ajánlott.		

Lelőhely név	Aranykalász Tsz		
Nyilvántartási szám	18824	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	53
Lelőhely névváltozata	57.		

Lelőhely elhelyezkedése	A településtől D-re, Alsó-Csengele határrészben, a Balástya-Csengelei-csatorna K-i partján, egy természetes ÉNy-DK irányú homokhátakkal tagolt terepfelületen helyezkedik el a nagy kiterjedésű lelőhely.
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	062/18, 060/18, 061, 062/40, 062/41, 062/42, 062/30, 062/10
Lelőhely jellege	őskori és római kori (szarmata) településnyomok
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992), adatgyűjtés (2014)
Megjegyzés	Helyszíni vizsgálaton alapuló revíziója során mérete változhat.

Lelőhely név	Seiben János tanyája		
Nyilvántartási szám	18825	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	54
Lelőhely névváltozata	58.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől D-re, Alsó-Csengele határrészben, a Balástya-Csengelei-csatornától K-re, kissé távolabb, egy másik természetes mélyedés Nyi-i szélén, egy ÉNy-DK irányú homokhátakkal tagolt terepfelületen helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	058, 054/50, 062/46		
Lelőhely jellege	őskori (bronzkor, halomsíros kultúra) településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992)		
Megjegyzés	Helyszíni vizsgálaton alapuló revíziójának elvégzése ajánlott, az előkerült leletanyag alapján kapcsolatban állhat a 18826 és a 18827 nyilvántartási számú lelőhellyel.		

Lelőhely név	Seiben János tanyája II.		
Nyilvántartási szám	18826	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	55
Lelőhely névváltozata	59.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől D-re, Alsó-Csengele határrész É-i területén, egy enyhén tagolt terepfelszínen található a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	058, 054/52, 062/46		
Lelőhely jellege	őskori (bronzkor) és középkori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és az előkerült leletanyag alapján feltételezhetően összetartozik a 18801 és a 18825 nyilvántartási számú lelőhellyel. Egy helyszíni vizsgálaton alapuló revíziója alakalmával mérete jelentősen növekedhet.		

Lelőhely név	Balogh László tanyája		
Nyilvántartási szám	18827	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	56
Lelőhely névváltozata	60.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől D-re, Alsó-Csengele határrészben, egy természetes mélyedésekkel körülvett, enyhén kiemelkedő homokháton helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	054/18, 054/54, 054/42, 054/55		
Lelőhely jellege	őskori (bronzkor), római kori (szarmata) és Árpád-kori településnyomok		
A lelőhelyen végzett	terepbejárás (1992)		

tevékenység és ideje	
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és az előkerült leletanyag alapján egy helyszíni vizsgálaton alapuló revíziója alakalmával mérete jelentősen növekedhet. Elképzelhető, hogy kapcsolatban áll a 18827 nyilvántartási számú lelőhellyel.

Lelőhely név	Oldal határrész, Kakuk-tanya		
Nyilvántartási szám	18828	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	57
Lelőhely névváltozata	61.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől DK-re, közvetlen a belterület határához közel, a Kisteleki-főcsatornától D-re, egy enyhén tagolt térfelszínen helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	024/32, 024/31, 024/30, 023/15, 023/13, 023/17, 023/18, 023/12, 024/46		
Lelőhely jellege	Árpád-kori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992)		
Megjegyzés	A lelőhely jellege alapján elképzelhető, hogy a 18837 nyilvántartási számú lelőhellyel összetartozik.		

Lelőhely név	Oldal határrész, Sinka-tanya		
Nyilvántartási szám	18829	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	58
Lelőhely névváltozata	62.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől DK-re, a Kisteleki-főcsatornától D-re, egy enyhén tagolt térfelszínen helyezkedik el a lelőhely.		

A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	014/3, 023/17, 023/16, 023/4, 022/15
Lelőhely jellege	Árpád-kori és késő középkori településnyomok
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992)
Megjegyzés	-

Lelőhely név	Fekete-halom, Börcsők-tanya		
Nyilvántartási szám	18830	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	59
Lelőhely névváltozata	63.		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől ÉK-re, a Budapest-Szeged vasútvonaltól K-re, egy ÉNy-DK irányú homokháton helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0200, 0196/28, 0196/29, 0196/30, 0196/31		
Lelőhely jellege	népvándorlás kori (avar) és Árpád-kori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján egy helyszíni szemlén alapuló revíziója során mérete jelentősen növekedhet. Elképzelhető, hogy a 86219 és a 86221 nyilvántartási számú lelőhelyekkel összetartoznak.		

Lelőhely név	Majsai Hármas határrész, Papp J. tanyája		
Nyilvántartási szám	18831	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	60
Lelőhely névváltozata	1. szórvány		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől Ny-ra, a Templomhalmi-dűlőtől DK-re, a Majsai-Hármas határrész É-i részén, egy természetes homokháton került elő a szórván jellegű leletanyag.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	099/64, 099/59		
Lelőhely jellege	szórvány jellegű Árpád-kori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján egy helyszíni szemlén alapuló revíziója során mérete jelentősen növekedhet.		

Lelőhely név	Majsai Hármas határrész, Franczia-tanya		
Nyilvántartási szám	18839	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	61
Lelőhely névváltozata	2. szórvány		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől Ny-ra, a Majsai-Hármas határrész É-i területén, egy egyenletesen tagolt felületű térszínen került elő a szórván jellegű lelet.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	099/64		
Lelőhely jellege	szórványos jellegű római kori (szarmata) településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992)		

Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján egy helyszíni szemlén alapuló revíziója során mérete jelentősen növekedhet.		
------------	---	--	--

Lelőhely név	Majsai Hármas határrész, Hunyadi-tanya		
Nyilvántartási szám	18832	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	62
Lelőhely névváltozata	3. szórvány		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől Ny-ra, a Templomhalmi-dűlőtől DK-re, a Majsai-Hármas határrész É-i részén, egy egyenletesen tagolatlan térfelszínen került elő a szórván jellegű leletanyag.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	097/30		
Lelőhely jellege	szórványos jellegű késő középkori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján egy helyszíni szemlén alapuló revíziója során mérete jelentősen növekedhet.		

Lelőhely név	Mételyes határrész, Béres-tanya		
Nyilvántartási szám	18833	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	63
Lelőhely névváltozata	4. szórvány		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől Ny-ra, a Mételyes határrész É-i területén egy természetes mélyedéstől K-re húzódó magaslaton került elő a szórványos jellegű leletanyag.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	086/65		
Lelőhely jellege	szórványos jellegű késő középkori településnyomok		

A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992)
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján egy helyszíni szemlén alapuló revíziója során mérete jelentősen növekedhet.

Lelőhely név	Templom-halom határrész, Kuklis-tanya II.		
Nyilvántartási szám	18834	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	64
Lelőhely névváltozata	5. szórvány		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől ÉNy-ra a Templomhalom határrészben egy viszonylag egyenletes terepfelületen egy természetes mélyedés közelében helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0123/28		
Lelőhely jellege	szórványos jellegű Árpád-kori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján kiterjedése növekedhet. Kapcsolatban állhat a 18813, 18814, 18815 és 18816 nyilvántartási számú lelőhelyekkel.		

Lelőhely név	Mételyes határrész, Hegedűs-tanya		
Nyilvántartási szám	18835	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	65
Lelőhely névváltozata	6. szórvány		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől D-re, a Csengelei-erdőtől Ny-ra, a Balástya-Csengelei-tanyától K-re került elő a szórványos jellegű leletanyag.		

A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	072/18, 072/59
Lelőhely jellege	szórványos jellegű, római kori (szarmata) településnyomok
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992)
Megjegyzés	A lelőhely környezetében található a Csengele III homokbánya. Elképzelhető, hogy a homokbányászás során a bizonytalan eredetű lelőhely korábban már sérült. Helyszíni vizsgálaton alapuló revíziójának elvégzése ajánlott.

Lelőhely név	Kelőpatak határrész, Vincze-tanya		
Nyilvántartási szám	18836	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	66
Lelőhely névváltozata	7. szórvány		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől Ny-ra a Kelő-pataki határrészben egy természetes ÉNy-DK irányú homokháton került elő a szórványos jellegű leletanyag.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0138/18, 0138/19		
Lelőhely jellege	szórványos jellegű Árpád-kori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján egy helyszíni szemlén alapuló revíziója során mérete jelentősen növekedhet.		

Lelőhely név	Kisteleki Oldal határrész, Kisteleki-főcsatorna		
Nyilvántartási szám	18837	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	67
Lelőhely névváltozata	8. szórvány		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől DK-re, közvetlen a belterület határához közel, a Kisteleki-főcsatornától D-re, egy enyhén tagolt térfelszínen helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	023/12		
Lelőhely jellege	szórványos középkori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992)		
Megjegyzés	A lelőhely jellege alapján elképzelhető, hogy a 18828 nyilvántartási számú lelőhellyel összetartozik.		

Lelőhely név	Kisteleki Oldal határrész, csengelei bekötőút		
Nyilvántartási szám	18838	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	68
Lelőhely névváltozata	9. szórvány		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől és az M5 autópályától K-re, a Kisteleki-oldal határrészben található a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	015/81		
Lelőhely jellege	szórványos jellegű Árpád-kori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1992); régészeti megfigyelés (2018)		

Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján egy helyszíni szemlén alapuló revíziója során mérete jelentősen növekedhet.		
------------	---	--	--

Lelőhely név	Kisteleki-oldal, Bogárhát		
Nyilvántartási szám	18780	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	69
Lelőhely névváltozata	14/B		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől DK-re, a Kisteleki-főcsatorna vízgyűjtő medrének D-i magaslatán helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	022/32, 022/21, 022/15, 022/18, 022/17		
Lelőhely jellege	Árpád-kori és késő középkori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (1993)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és az előkerült leletanyag alapján a lelőhely terepi vizsgálaton alapuló revíziója ajánlott. Mérete jelentősen növekedhet, minden bizonnyal összetartozhat a 18799, 18780, 18781, 18782, 18783 és a 47870 nyilvántartási számú lelőhelyekkel.		

Lelőhely név	Csengele, 12/16. lelőhely		
Nyilvántartási szám	47870	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	71
Lelőhely névváltozata	M5 53. lelőhely		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől DK-re, a Kisteleki-főcsatorna vízgyűjtő medrének D-i magaslatán helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	022/21		

Lelőhely jellege	római kori (szarmata) és Árpád-kori településnyomok, valamint szarmata temető
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	ásatás (2004)
Megjegyzés	A lelőhely téradatai a közhiteles nyilvántartásban tévesen kerülhettek rögzítésre, mert jelenleg az M5 autópálya nem érinti azt. Az adattári és szakirodalmi adatok alapján a lelőhely autópálya építéssel érintett része feltárássra került. A terület geomorfológiai adottságai és az előkerült leletanyag alapján illetve az elhelyezkedésében tapasztalt anomália tisztázása érdekében a lelőhely terepi vizsgálaton alapuló revíziójának elvégzése erőteljesen ajánlott. Mérete jelentősen növekedhet. Minden bizonnyal összetartozhat a 18799, 18780, 18781, 18782, 18783 és a 47870 nyilvántartási számú lelőhelyekkel.

Lelőhely név	Rabi-tanya		
Nyilvántartási szám	79499	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	72
Lelőhely névváltozata	-		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől D-re, a Balástya-Csengelei-csatorna Ny-i oldalán egy ÉNy-DK irányú homokháton helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	060/28, 060/26		
Lelőhely jellege	közelebbről pontosan nem meghatározható, régészeti korú településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	helyszíni szemle (2009); adatgyűjtés (2014)		
Megjegyzés	-		

Lelőhely név	Belterület		
Nyilvántartási szám	84065	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	73
Lelőhely névváltozata	Felszabadulás u. 2/d		
Lelőhely elhelyezkedése	Csengele belterületén a Felszabadulás utca végén és annak tágabb környezetében helyezkedik el a leelőhely.		
A leelőhellyel érintett helyrajzi számok	100/1, 247/1, 246, 281		
Lelőhely jellege	népvándorlás kori (késő avar) temető		
A leelőhelyen végzett tevékenység és ideje	helyszíni szemle (2012); adatgyűjtés (2014)		
Megjegyzés	A csatorna ásása közben előkerült leletek leelőhelyének térbeli kiterjedése pontosan nem tisztázott a beépítettség okán. A leelőhelyen további temetkezések előkerülése várható. A temető környezetében eddig ismeretlen helyen található a temetőhöz kapcsolódó avar település/települések emléke.		

Lelőhely név	Gyarmati tanya (Tanya 23.)		
Nyilvántartási szám	86219	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	74
Lelőhely névváltozata	-		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől ÉK-re, a Budapest-Szeged vasútvonaltól K-re, egy ÉNy-DK irányú homokháton helyezkedik el a leelőhely.		
A leelőhellyel érintett helyrajzi számok	0196/28, 0200, 0204/28, 0204/27, 0204/16, 0196/27, 0196/26		
Lelőhely jellege	római kori (szarmata) és Árpád-kori településnyomok valamint kora Árpád-kori temető		
A leelőhelyen végzett	terepbejárás (2012)		

tevékenység és ideje	
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján egy helyszíni szemlén alapuló revíziója során mérete jelentősen növekedhet. Elképzelhető, hogy a 18830 és a 86221 nyilvántartási számú lelőhelyekkel összetartoznak.

Lelőhely név	Darányi tanya		
Nyilvántartási szám	86221	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	75
Lelőhely névváltozata	-		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől ÉK-re, a Budapest-Szeged vasútvonaltól K-re, egy ÉNy-DK irányú homokháton helyezkedik el a lelőhely.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	0196/7, 0196/27, 0196/26		
Lelőhely jellege	római kori (szarmata) és Árpád-kori településnyomok		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	terepbejárás (2012)		
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján egy helyszíni szemlén alapuló revíziója során mérete jelentősen növekedhet. Elképzelhető, hogy a 86219 és a 18830 nyilvántartási számú lelőhelyekkel összetartoznak.		

Lelőhely név	Pántlika út, Sándor-tanya II.		
Nyilvántartási szám	91493	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	76
Lelőhely névváltozata	-		
Lelőhely elhelyezkedése	A településtől D-re, a Csengele-Balástya között található Pántlika úttól keletre, a műút és az M5 autópálya közötti területen helyezkedik el a lelőhely egy a környezetéből alig kiemelkedő homokháton.		

A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	049/4, 048/32, 048/29, 047/3, 048/28, 046/33, 046/32
Lelőhely jellege	népvándorlás kori településnyomok
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	helyszíni szemle (2016)
Megjegyzés	A terület geomorfológiai adottságai és a lelőhely jellege alapján egy helyszíni szemlén alapuló revíziója során mérete jelentősen növekedhet.

A régészeti szakirodalomban található, a közhiteles nyilvántartásban nem rögzített lelőhelyek adatai:

Lelőhely név	Jóárt-tanya		
Nyilvántartási szám	-	Lelőhely közhiteles nyilvántartásban szereplő sorszáma	-
Lelőhely névváltozata	-		
Lelőhely elhelyezkedése	A Jászszentlászlóra vezető dűlőút mellett a Jóárt-tanya szomszédságában.		
A lelőhellyel érintett helyrajzi számok	-		
Lelőhely jellege	kora avar temetkezés		
A lelőhelyen végzett tevékenység és ideje	ásatás (1938)		
Megjegyzés	A lelőhely pontos elhelyezkedése nem ismert.		